

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks, (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtwijz aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den 1sten luitenant VAN RIJNEVELD, van de rijdende batterij no. 13 bij het leger te velde, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

DENKBEELDEN

OVER ZIJNER MAJESTEITS BESLUIT VAN DEN
8sten SEPTEMBER 1835, N°. 26.

Rien aujourd'hui n'engage un officier à méditer sur l'art militaire; mais offrez-lui des succès d'amour-propre, des chances d'avancement, quelques récompenses enfin, et vous serez surpris de ce que vous découvrirez dans cette mine, vierge encore en ce genre d'exploitation.
DE MAUPUIT, l'Ami du Soldat.

Korten tijd voor het bekend worden van het Koninklijk besluit van den 8sten September 1835, n°. 26, lazen wij in het werk eens mans, die zich met regt den vriend des soldaats noemde, de opmerkelijke zinsnede, welke wij als zinspreuk aan het hoofd dezes plaatsten. Nog doordrongen van de waarheid dezer woorden, zoo gering in aantal doch zoo groot in beteekenis, ook op ons leger in den uitgestrektsten zin des woords toepasselijk, kwam ons het bovenaangeduide besluit in handen. Zoo wel de toelichtende aanhef, als de artikelsgewijze aanduiding van het onderwerp, verrasten ons te midden der verontmoedigendste vooruitzichten voor de krijgsdienst in Nederland. En — openhartig gesproken — hoezeer de officieren hunne bijzondere pligten en die der krijgstucht met ijver en nauwgezetheid bleven vervullen, zoo bespeurde men echter bij vele dat zij ontmoedigd de toekomst inzagen, waartoe de toestand van het leger, in de loopende oogenblikken, ruimschoots aanleiding gaf. Een onwrikbaar vasthouden aan het ancienniteits-stelsel, het bijbehouden van opper- en zelfs van subalterne officieren, die, als ware het, met het eene been in het graf stonden, zoomin naar hun moreel als fysiek voor de werkelijke dienst van het *status-quo*, veel minder voor de velddienst geschikt waren; het langdurige en geest-uitdoovende kantonnements-leven, de oogschijnlijke geringschatting der krijgskundige wetenschappen, dewijl aan derzelve beoefening — zeggen wij het luide — eerder na- dan voordeelen verbonden schenen; een bijna algeheele stilstand in het avancement bij het hoofd-wapen van het leger; dit alles, her-

zeggen wij, was voorwaar niet geschikt om de toekomst een lagchend aanzien te geven. En evenwel is er geen stand in de maatschappij, waarbij donkere vooruitzichten nadeeliger werken en verwoestender gevolgen doen vooruitzien, dan bij den militairen stand. Alle nadeelen, gevaren, ontberingen, opofferingen worden vergeten en met Stoische gelatenheid gedragen en verduurd, zoo er slechts vooruitzicht bestaat eenmaal roem en eer te zullen behalen, zoo men slechts kan berekenen, nog in den krachtvollen menschelijken leeftijd, de vruchten van lichaams- en geest-inspanning te zullen inoogsten. Bij het vervallen dier hoop, bij het verdwijnen van het vooruitzicht, dat hij, die met inspanning van al zijne zielskrachten zich op de krijgs-wetenschappen blijft toeleggen, ook als waardiger beschouwd zal worden dan hij, die het zich tot eene eer heeft gesteld, eene juist tegenovergestelde rigting te nemen; bij het gelijkstellen van *onverschilligheid* met *dienstijver*, van *bekrompenheid in geest-vermogens* met *ware en erkende verdiensten*, van gekenmerkte *kwaden wil* met *volvaardigheid in het volgen eener aangewezen strekking*; bij zulk eene gesteldheid vallen ook alle hefboomen weg, die een staand leger in beweging kunnen brengen, en aan deszelfs waar doel kunnen doen beantwoorden.

Na de lezing van het meergenoemde besluit, kwam het ons voor, alsof onze geëerbiedigde Koning dit alles dieper had ingezien, dan wij, bij zoo vele andere zorgen en bekommelingen voor het welzijn eens volks, waaraan Hoogstdenzelve zijn zoo nuttig leven gewijd heeft, billijkerwijze konden verwachten.

Uit de vergetelheid, waarin de krijgskundige studiën door voorbeeld en navolging en door de tijds-omstandigheden geraakt waren, zien wij ze plotseling verheffen en in het leven terugroepen, door eene korte zinsnede in den aanhef: « Dat zoo wel bijzondere bekwaamheden en « kennis in het militaire vak, als trouwe langdurige « dienst, de hoofdpunten zijn, welke in het welbegre- « pen belang van Ons leger, bij het bevorderen van offi- « cieren tot eenen hoogen rang, op den voorgrond ver- « dienen te worden geplaatst, alsmede dat het voor Zr. « Mr. dienst hoogst wenschelijk is, dat de meest talent-

« volle officieren nog in de kracht huns levens de hoo-
« gere rangen kunnen bereiken, enz. » terwijl negen
korte artikelen den infanterie- en kavallerie-officier den
weg aanwijzen, waar langs zij te wandelen hebben, om
den aangeboden Koninklijken prijs te erlangen.

Deze maatregel, genomen in het wel begrepen belang
van 's Konings dienst, is allerbelangrijkst voor het tegen-
woordige en hoogst gewichtig in de te verwachten ge-
volgen. Men bedriege zich hier niet, met te veronderstel-
len, dat dit besluit slechts eene kleine wijziging daarstelt
van het nu 22 jaren gevolgde stelsel van bevordering, en
dat het van zeer geringe gevolgen zal zijn op het intel-
lectuële gehalte van het Nederlandsche leger. Wij zouden
ons dan al zeer moeten bedriegen; ons vertrouwen op de
wijze en verziende inzigten van het hooge militaire be-
stuur in ons Land zou, door den schijn begoocheld,
dan al zeer wankelbaar moeten staan, om onze gevoelens
in dezen, derwijze min of meer onwaarschijnlijk te ma-
ken. Die gevoelens zijn, dat wij voor ons gelooven, dat
het Koninklijk besluit van 8 September dezes jaars, n^o.
26, de oude sleur en gewoonte met kracht heeft uit el-
kander gerukt, en dat het onopgeloste vraagstuk, omtrent
het beste stelsel van avancement, daardoor eenen gewig-
tigen stap heeft gedaan tot deszelfs doelmatigste oplossing.
Wij zagen hierin door Ons bestuur het initiatief nemen,
en groot en heilrijk zien wij in de toekomst derzelver
gevolgen werken op den intellectuelen toestand van het leger.
Zou het ook niet te bejammeren geweest zijn, dat ons Land,
met betrekking tot een eenig punt van ware verlichting en
grondwettige beschaving, waaromtrent het zoo hoog staat
aangeschreven in de opinie van het verlichte Europa,
ware achtergebleven, of andere landen had moeten na-
volgen? Zal de regering van Koning *Willem I* hierdoor
niet weder door een nieuw licht omstraald worden? Zal de
nagedachtenis dier regering bij een later geslacht
niet met vermeerderde dankbaarheid vereerd worden,
wanneer het volk van Nederland kan bogen op een leger,
hooggestemd in geestdrift voor het Vaderland en de ge-
vestigde orde van zaken, op eenen hoogen trap gevoerd van
krijgskundige beschaving, en rijk met kennis en bekwaam-
heden uitgerust, de zekerste waarborgen aanbiedende voor
de onafhankelijkheid van het volk, en voor de onschend-
baarheid van het grondgebied? Tot dit alles heeft het meer-
genoemd besluit eenen stevigen grondslag gelegd, en vele
donkere en ontmoedigende vooruitzigten zijn verdwenen,
voornamelijk voor hen, die met hart en ziel zich aan de
krijgsdienst — in den volsten zin des woords genomen —
hebben toegewijd, en in wier boezem de laatste vonk
van het vuur der krachtvolste jaren niet is uitgedoofd.
En op deze toch alleen kan de Koning en het Vaderland
vertrouwwol nederzien in de dagen des gevaars en in de

oogenblikken dat er moet gehandeld worden.

Men begrijpe ons hier wel, en brenge zich geens-
zins voor den geest, dat het in onze meening lag, om
met het opgehangen tafereel van den te verwachten in-
tellectuelen toestand van het leger in de toekomst, den
tegenwoordigen te verduisteren, of dat het ons voorne-
men ware daarop een blaam te werpen. Wij weten te
goed, dat er in ons leger, en bij alle wapen-korpsen,
een groot aantal officieren zijn, die een sieraad van
hunnen stand kunnen genoemd worden, en die met regt
als sterren van onderscheidene grootte aan den militairen
horizont van Europa zouden schitteren, wanneer zich
slechts gelegenheden voordeden, waarin zij zich op dien
gezigteinder konden verheffen; doch die kennissen, die
trancendante talenten hadden zij aan zich-zelfen te danken,
zonder daartoe van buiten-af, op eene sprekende en ande-
ren ter navolging opwekkende wijze, aangemoedigd te zijn.
Door eene al te stipte opvolging van het ancienniteits-
stelsel, zonder enkele eervolle uitzonderingen, ten voor-
deele van uitstekende talenten, zonder aanmoedigingen
van eenigen anderen aard, was het natuurlijk dat allen
dezelfde regten werden toegekend; en dat hij, die in de
openbare meening als een talentvol en verdienstelijk offi-
cier stond aangeteekend, niet de minste voorregten bo-
ven hem genoot, die, zonder juist daarom een slecht
voorwerp te zijn, zijne loopbaan, droomende, of door de
koffijhuizen, enz., in een onverschillig *far niente* bewan-
delde. Een zoodanige toestand zoude eindelijk — en waar-
om zouden wij nu de waarheid te kort doen? — van
lieverlede hebben teruggewerkt, om den moed te doen
zinken bij hen, die zich tot nu toe met ijver hadden
toegelegd op de dienst des oorlogs en de studie der krijgs-
wetenschappen; en wat erger is, het zoude den jongen
lieden, door de tijds-omstandigheden, zonder voorafge-
gane krijgskundige opleiding, in den officiers-stand ge-
plaatst, die gedurende nu vijf jaren, in somtijds vergeten
hoeken van de provincie Noord-Brabant, eene niet zeer
opwekkende levenswijze hebben moeten leiden, voor altijd
den lust benomen hebben, om iets meer dan datgene te
leeren, wat men van eenen onder-officier vergt. Verstoken
van wetenschappelijke bronnen en van den altijd leerenden
omgang in de gezellige kringen van den beschaafden
stand, zouden zij, zonder aansporing tot kennis- en ver-
nufts-ontwikkeling, weldra de achting doen verminde-
ren, waarop de officiers-stand met regt kan aanspraak
maken; want deze jonge lieden toch, zouden eenmaal,
al ware het dan ook in den grijzen ouderdom, volgens
hunne plaatsen op de ranglijst, geroepen worden, om,
in onderscheidene betrekkingen, het leger van den Staat
aan te voeren. — In dien zin versta men het tafereel, dat
wij in den aanhef dezes ophingen.

Door een Koninklijk besluit is dat alles gewijzigd. In den aanhef daarvan ligt eene sprekende erkenning van het belang dat Z. M. stelt in de beoefening der krijgskundige wetenschappen; het neemt allen twijfel weg omtrent de wel eens geopperde vraag: of het wel gaarne gezien werd, dat men zich zoo met de borst op krijgskunde en krijgs-geschiedenis toelag? het opent eene baan waarlangs verdienstelijke officieren, in de volle kracht hunner jaren, kunnen opklimmen tot de hoogere standpunten in onze militaire hiërarchie, om van daaraf het vuur, dat hen in hunne vlugt bezielde heeft, te kunnen mededeelen aan hunne minderen; zoodoende zal het eene geheele herschepping bewerken, waarvan men eerst na eene reeks van jaren de heilzame vruchten zal zien oogsten; het geeft een geheel nieuw leven aan de insluitende emulatie; het geeft hoop en verwachting.

Het geeft verwachtingen; want deze maatregel kan slechts als een *begin* worden beschouwd dat zal voortgezet worden. Immers ligt het in de rede, dat deze aanvang zich *verder* zal moeten uitstreken, dewijl hier een *algemeen* beginsel wordt gehuldigd, namelijk: « *dat het voor Zr. Ms. dienst hoogst wenschelijk is, dat de meest talentvolle officieren nog in de kracht hunner levens de hoogere rangen kunnen bereiken.* » Wanneer dan al die hoop en die verwachting niet *dadelijk* vervuld worden, wanneer men dan al dien eersten stap tot de openbare meening niet dadelijk door andere meer regtstreeksche ziet volgen, overeenkomstig de belangen en wenschen van het leger, dan trooste men zich inmiddels met de zekerheid, dat het hooge militaire bestuur werkzaam is en blijft aan de verbetering van het lot des militairen stands; en brenge zich daarbij voor den geest, de moeilijkheden, de bezwaren en zelfs de gevaren die zich noodwendig zouden voordoen, wanneer men alles in *één* dag *afbrak* om het in *één* dag weder nieuw *op te bouwen*.

Wij zijn in de gelegenheid geweest hier en daar de openbare meening omtrent dien maatregel te toetsen. Wij hebben ons daarover met kundige officieren, wier meening bij ons geldig was, onderhouden, en tot ons genoegzaam bespeurden wij, dat ons oordeel ten deze grootendeels overeenstemde met dat van vele anderen. Hetzelfde scheen bijval te vinden bij de meerderheid. Het zal echter wel geene vermelding behoeven, dat er ook officieren gevonden worden, die van een tegenovergesteld gevoelen zijn; doch dit ligt in den regel, en welligt zou men met eenig regt kunnen zeggen: dat juist die tegenovergestelde opinie het *nuttige* en *doelmatige* van den maatregel staft.

Met gepaste voorzigtigheid is, volgens de meening van anderen, het stelsel van ouderdom van dienst behouden, en aan trouwe en langdurige dienst geenszins

de hoop benomen daarvan eenmaal de belooning te erlangen.

Men heeft ook de opmerking gemaakt, dat al dat schoone en goede in de toepassing mank konde gaan, en dat de 1ste luitenants, die 16—18 jaren officiers-graad hadden, gelijk gesteld werden met de zoodanigen, die 4—6 jaren dien rang bekleedden. In zekeren zin en bij de bloote lezing van het besluit zelve, zou men de juistheid dier bemerking niet kunnen betwisten; doch wanneer men de wijsgeerige bedoeling des Konings, uit Hoogstdeszelfs woorden afgeleid, doorgrondt, dan valt deze bemerking gedeeltelijk weg. *Langdurige trouwe dienst en bijzondere bekwaamheden en kennis in het militaire vak* zijn de *hoofdpunten* die in aanmerking zullen genomen worden, om als *regthebbende* op te komen of des Konings *keuze* te bepalen. En daar nu aan den langgediend hebbende 1sten luitenant even zoo goed den weg geopend wordt, als aan den jongdienenden, om vooruit te komen, zoo zal het toch wel aan geen twijfel onderhevig zijn, wanneer beiden voldoen aan hetgeen men met regt en billijkheid van een kapitein der infanterie of kavallerie kan vergen en zij daarvan de bewijzen afleggen, wie dan het meeste aanspraak zal hebben op de Koninklijke gunst, al ware het ook, dat, naauw genomen, de schaal van hun intellectueel in het voordeel van den jongsten oversloeg. Deswegens zeide ons nog voor eenige dagen een verdienstelijk 1ste luitenant der infanterie, die 17 jaren officiers-graad had. « Ik en al degenen die in mijn geval verkeeren, moeten ons nu, *volens nolens*, gaan toeleggen, om ons tot het gemelde examen voor te bereiden, ten einde ons niet door jongeren over het hoofd te zien springen. »

Deze zoo eenvoudige uitlegging van 's Konings besluit zou genoegzaam zijn ter aanduiding, welke onberekenbare gevolgen die maatregel zal hebben, hoezeer hij zal doen wedijveren om kennis te verzamelen, en hoe veel de beoefening der krijgswetenschappen daardoor winnen zal. Dit reeds staft alles wat wij hiervoren over dit onderwerp gezegd hebben.

Het kan ook geenszins de bedoeling van het hooge militaire bestuur zijn, om — zoo als sommigen voornamelijk om dien maatregel in een min behagelijk daglicht te stellen, zeggen — van de officieren der infanterie en kavallerie professoren in de wiskunde en kamer-geleerden te vormen. Deze laatsten maken veeltijds, hoezeer er ook eervolle uitzonderingen bestaan, een vrij misselijk figuur in rang en gelederen, wanneer zij iets anders dan het zwarte bord voor zich en iets anders dan een stuk krijt in de hand hebben. Ons komt het voor, dat men talentvolle *OFFICIEREN*, door de hulp-wetenschappen voorlicht, en daardoor duchtige *krijgskundige* mannen geworden, verlangt voort te helpen; die even goed aan

het hoofd eener kompagnie, van een bataillon of regiment geplaatst zouden zijn, als dat zij door de beschaving van hunnen geest en door hunne wel opgevoerde manieren in de kringen van het gezellige verkeer zouden schitteren. Hoezeer ook met uitzonderingen is echter, vrij algemeen, het eerste een gevolg van het laatste.

Het is waarheid, de wijze van toepassing des maatregels zal het zegel moeten drukken, of men daaruit die nuttige gevolgen zal zien voortspruiten, welke wij, met vele anderen, ons daarvan bij het bekend worden van denzelfden beloofden. Wanneer wij het besluit nogmaals met gespannen aandacht doorlezen, dan hoezemen ons de woorden uit den aanhef en de beteekenis welke wij daaraan gegeven hebben, wederom het meeste vertrouwen in. De zamenstelling en keuze der leden van de commissie voor het wetenschappelijk onderzoek is hierbij een allergewigtigst punt van overweging. Valt deze naar de *openbare meening goed* uit, dan ook is het vertrouwen op eene doelmatige en regtvaardige toepassing voor altijd gevestigd; doch ook hierin gelooven wij, dat die openbare meening bij uitsluiting zal moeten geraadpleegd worden, en wij mogen met eenigen grond vertrouwen, dat zij niet over het hoofd zal worden gezien.

Voor den *Militairen Spectator* is nu tevens een nieuw veld geopend, om ten algemeenen nutte te kunnen medewerken. Vele punten, in de voorschriften tot het afleggen der gevorderde examens voorkomende, zijn reeds in dezen Jaargang en in de vorige behandeld. Bij eene nadere gelegenheid zullen wij deze punten, ter *herinnering* en teregtwijzing, aangeven, ons nu slechts bepalende met ter kennis onzer lezers te brengen, dat de Redactie alles aanwenden zal, om naar vermogen te helpen en voor te lichten, daár waar zulks noodig kan zijn, en in zoo verre zulks met de strekking van het Tijdschrift passende is; terwijl wij reeds dadelijk een begin zullen maken, met, onder de rubriek *Adversariën*, alle die onderwerpen te behandelen, welke nazoeking aan velen, vooral in de kantonnementen, waar men van wetenschappelijke bronnen verstoken is, moeilijk zoude vallen.

En hiermede eindigen wij onze beschouwing over het Koninklijk besluit van den 8sten September, n°. 26, met de opregte en vurige wenschen, dat hetzelfde zich ook zal uitstrekken tot de officieren in 's Konings overzeesche bezittingen, en dat het al dat goede moge stichten, nu zoo wel als in het vervolg, hetwelk Z. M. zich oogschijnlijk voorgesteld heeft te bewerken.

Enschot, *De Hoofd-Red. van den M. S.*
1 Nov. 1835. VAN RIJNEVELD, p. d.

SCHETS

DER VOORNAAMSTE KRIJGS-GEBEURTENISSEN IN
POLEN, IN DEN JARE 1831,

DOOR

J. C. VAN RIJNEVELD.

ARTIKEL 9.

IX.

GEVECHTEN BIJ FIRLEI EN LUBARTOW. ONTWIK-
KELING VAN EEN NIEUW PLAN, EN KRIJGS-
FEITEN TUSSEN DEN BUG EN NAREW
TOT DEN 22sten MEI.

Bij den Poolschen opperbevelhebber waren, in de laatste dagen van de maand April, berigten ingekomen, vermeldende de eerste met voorspoed bekroonde bewegingen van het korps onder de bevelen van *Dwernicki*. De volkomene nederlaag door de troepen onder *Sierawski*, bij Wronow, geleden, deed echter bij genoemden opperbevelhebber de vrees ontstaan, dat het verder gelukken der onderneming van het eerstgenoemde korps in de waagschaal zoude gelegd worden, wanneer de troepen van *Sierawski* niet dadelijk door andere vervangen wierden. Het detacheren van troepen in het wooiwoodschap Lubelsk, was echter aan groote moeilijkheden en gevaren onderhevig, en vereischte eenen aanvoerder, die, bij eenen ondernemenden geest, veel krijgs-kennis en voorzigtigheid paarde. Na veel wikken en wegen, kwam hij eindelijk, op den 1sten Mei, tot het besluit, om *Chrzanowski* aan het hoofd dier onderneming te stellen, en hem daartoe de volgende troepen onder zijne bevelen te geven:

De brigade infanterie van <i>Romarino</i> , bestaande uit:			
Het 1ste regiment van linie	3 bat.	}	4,900
« 5de « « «	3 «		
De Jagers van Grothus	1 «	}	1,200
1 reg. jagers te paard . . .	4 esk.		
1 « ligte kavallerie uit Krakau	4 «	}	200
2 stukken artillerie te voet			
8 « rijdende artillerie			
Te zamen			6,300 man (1).

(1) *Brzowski* geeft de sterkte van dit detachement 5000 man op; met deze opgave komt *Spazier* overeen. *Neyfeld* begroot het daarentegen op 8000 man uitgezochte troepen. Wij hebben tusschen deze opgaven het gemiddelde genomen, zijnde de sterkte die *Soltijk* opgeeft.

Den 3den Mei waren deze troepen vereenigd; den 4den zette *Chrsanowski* zich in beweging naar Zelechow, en bereikte reeds den 6den Lischyki aan de Wieprz, zonder Russische troepen te hebben ontmoet.

Bijna terzelfder tijd dat *Skrzynecki* besloot zijne gedetacheerde troepen naar den kant van Zamosc te versterken, was de graaf *Diebitsch* bedacht om den generaal *Kreutz* (die de nieuwe organisatie van het korps van *Sierawski*, 't welk onder de bevelen van den generaal *Dziekonski* overgegaan was, gade sloeg) in staat te stellen elke onderneming tegen Lublin te kunnen te keer gaan. Dien ten gevolge ging de 3de brigade van de 23ste divisie infanterie, met de 2de brigade der 1ste divisie jagers te paard (zijnde de 1ste brigade dezer divisie reeds bij het korps van *Kreutz*), onder aanvoering van den generaal-majoor, graaf *Thiman*, den 1sten Mei op marsch, om zich met de troepen van den baron *Kreutz* te vereenigen. De kolonel *Kusnewitsch* had gelijktijdig van den graaf *Diebitsch* bevel ontvangen, met twee Kozakken-regimenten, over Zelechow, naar Ryki, en verder langs de uitwatering van den Wieprz te stroopen en te verkennen, om de verbinding van het korps van *Kreutz*, alsmede deszelfs linker-flank te dekken. Vóór dat *Chrsanowski* Zelechow bereikt had, hadden eerstgemelde troepen hunne vereeniging met die van *Kreutz* reeds bewerkstelligd. De kolonel *Kusnewitsch* was, zoodra hij de tijding van den aanmarsch van een sterk korps vijanden, in de rigting van Okrzeia, ontvangen had, terug getrokken. Bij Lischyki ging hij met zijne Kozakken zwemmende over den Wieprz, en vereenigde zich daarna met het korps van *Kreutz*, dat op de hoogte van Markuszew, op den weg van Lublin naar Pulawy, geëchelonneerd stond.

Den 7den Mei marcheerde *Chrsanowski* naar Kock, overviel een 50tal Kozakken, welke gevangen genomen werden, en liet aldaar zijne troepen (den 8sten) nitrusten. Denzelfden dag had de generaal *Kreutz* van het bezetten van Kock kennis gekregen, waarop hij dadelijk zijne troepen op den weg naar Kamionka in beweging stelde, en den generaal *Faesi* beval, met zijne brigade, eene verkenning naar Firlei te ondernemen. In het bosch van Firlei stootte deze (den 9den) generaal op 4 bataillons der brigade van *Romarinio*, welke door 4 stukken rijdende artillerie en twee eskadrons kavallerie ondersteund werden, (om namelijk den marsch der overige troepen op Lubartow te dekken). Stoutmoedig gropen de Russen deze troepen aan. *Romarinio* trok zich eenigzins terug, met het doel *Faesi* om te trekken en af te snijden. De Russen vielen in den strik. Door overmagtige strijdkrachten omsingeld, liepen zij reeds gevaar van den dood te vinden of in krijgsgevangenschap te geraken, toen zij onverwacht achter

zich geschut-vuur hoorden. Het was dat van den generaal *Dellingshausen*, die eene stelling bij Kamionka zoekende, den gevaarlijken toestand van *Faesi* bemerkte en te zijner hulp snelde. *Faesi* stelt daarop zijne troepen in eene geslotene kolom en breekt, met eenen woedenden aanval, door 's vijands gelederen heen, om zich met *Dellingshausen* te vereenigen, een 300tal der zijnen in de Poolsche handen achterlatende. De Polen deboucheerden alsnu uit het bosch in den stormpas, in de rigting van Kamionka. De generaal *Dellingshausen* had echter deze beweging voorzien, en had, om dezelve te kunnen stuiten, eene batterij van 12 stukken, achterwaarts van het punt des aanvals, opgesteld, die nu door een levendig en goed aangebragt vuur de Polen in het bosch terugwierpen. De brigade van *Romarinio* volgde daarop, in den nacht, de beweging der overige Poolsche troepen naar Lubartow, alwaar dezelve stelling namen.

Den 10den Mei rukte *Kreutz* tegen de Polen op; de rechter-vleugel werd gevormd door de brigade Lithauwsche grenadiers; de linker door de brigade van de 23ste divisie infanterie; achter deze brigade marcheerde de 2de brigade der 2de divisie jagers te paard en het dragonder-regiment prins van *Wurtemberg*; terwijl achter den rechter-vleugel de 1ste brigade der 2de divisie jagers te paard en het regiment dragonders van Kazan oprukten. Uit deze dispositie en de rigting die bij den opmarsch werd aangenomen, was het ligtelijk op te maken, dat de generaal *Kreutz* de Polen tegen den Wieprz en zuidwaarts wilde dringen. Zoodra zijne troepen voor Lubartow waren aangekomen, snelde eene batterij rijdende artillerie, in versnelden gang, voorwaarts, om zich op de hoogten, zich voor zijnen rechter-vleugel uitstreckende, in batterij te stellen. Het vuur van deze batterij bragt het front der Poolsche troepen aan het wankelen, zoodat *Chrsanowski*, beducht voor het welgelukken zijner aangevangene manoeuvre voor het overtrekken van den Wieprz, aan het 1ste regiment Poolsche jagers te paard beval, deze batterij te nemen of terug te dringen. Dezelve stond in eene zeer voordeelige stelling, en werd gedekt door het zoo even genoemde Russische dragonder-regiment. De aanval der Poolsche kavallerie was stout en schitterend, doch onovertreffbaar de bedaardheid waarmede de Russische artilleristen het gunstigste oogenblik afwachtten, om dood en verderf onder de Poolsche jagers te verspreiden. Deze laatste, door het verpletterende blikkendoos-vuur uiteen geworpen, en door de dekking der batterij in de flank genomen, werden nu in wilde vlugt terug gedreven. Van deze wanorde maakte de generaal *Kreutz* gebruik om de overige kavallerie van den rechter-vleugel te laten chargeren, welke aanval echter door het terrein en het hevige vuur der Poolsche infanterie gestuit werd.

De Russische linie, in kolommen van aanval geformeerd, rukte in dien tusschentijd voorwaarts, voorafgegaan door zwermen tirailleurs infanterie en kavallerie. Op alle punten der slag-linie werd van weerszijden met hevigheid gevochten. *Chrzanowski* trok echter eindelijk met echelons terug, over eene doorwaadbare plaats in den Wieprz, gedekt door een zeer doorsneden terrein, van waaruit zijne tirailleurs de aanvallen der Russen tegen hielden. Beide partijen hadden in bekwaamheid en doelmatige beschikkingen tot den aanval en voor de verdediging gewedijverd, en daaraan had *Chrzanowski* het te danken, dat hij met zijn korps den rechter-oever van den Wieprz bereikte, doch met achterlating van 600 gevangenen, eenige munitie-kaissons en 1000 à 1200 dooden en gekwetsten. Onder de gevangenen was eene compagnie van het 1ste Poolsche regiment infanterie van linie, dat, in Lubartow afgesneden, zich in een klooster verschanst had. Wanhopend verdedigde zich deze handvol braven tegen den vereenigden aanval van twee Russische bataillons. Men moest kanon laten voorrukken, om de muren van het klooster-gebouw te openen, en nogtans sloegen de Polen het aangeboden pardon af. Men moest een Russisch bataillon laten storm loopen, om ze te dwingen zich over te geven. Welligt hadden deze Poolsche *Leonidassen* onder de bajonetten der verbitterde Russen eenen roemvollen dood gevonden, ware de Russische bevelhebber niet bewogen geworden wegens zoo veel heldenmoed en volharding. Aan blinde gehoorzaamheid gewoon, strekten de Russen de wapenen, om die van de honderd Poolsche helden in ontvangst te nemen (1). Zij werden met eerbied ontvangen; terwijl zij die zich zoo roemvol gedragen hadden, met onderscheiding behandeld werden. Behalve de reeds vermelde gevangenen, verloren de Russen, zoo wel te Firlei als bij Lubartow, tusschen de 700 en 900 man aan dooden en gekwetsten.

Chrzanowski zette zijnen terugtocht tot Lenczna voort, wordende hij, tot dicht bij laatstgenoemde plaats, door de Russische kavallerie vervolgd. De Russische troepen waren echter te vermoeid om de vervolging verder voort te zetten. Voor het overige had de Russische generaal ook zijn doel bereikt. Bij Lenczna gingen de Polen we-

(1) De aanvoerder dezer braven was de Poolsche kapitein *Lesniowski*. Toen hij voor den generaal *Kreutz* gebragt werd, vroeg deze hem; hoe hij het had durven wagen, om met zulk een handvol soldaten eene geheele Russische brigade op te houden; waarop hij antwoordde: « Een Pool kent het onmogelijke niet, wanneer hij voor de vrijheid en onafhankelijkheid van zijn vaderland strijdt. » Getroffen door de edele fiere houding van den Pool, en door zoo veel standvastigheid, reikte de generaal *Kreutz* hem de hand en omhelsde hem, ten blijke hoe de heldenmoedige Rus de dapperheid zijns vijands weet te waarderen.

derom op den linker-oever van den Wieprz over, en namen aldaar den grooten weg op Zamosc, bij welke plaats zij den 11den Mei des avonds, van vermoeidheid uitgeput, het bivouac betrokken.

Men heeft zeer verkeerdelijk verondersteld, dat het korps van *Chrzanowski* werd afgezonden, om dat van *Dwernicki*, bij Zamosc, te vervangen. Uit den aard der omstandigheden toch had men reeds moeten opmaken, dat eerstgenoemde in last had om laatstgenoemde in Wolhyniën te versterken, aangezien het van het grootste gewigt voor de omwenteling was, dat Wolhyniën zich aan deze konde aansluiten. *Chrzanowski* moest dus over Kock gaan, om het legerkorps van *Kreutz* achter zich te laten. In deze veronderstelling was de vertraging van zijnen marsch, in de omstreken van genoemde plaats, een misslag. Het laat zich echter zeer ligtelijk verklaren, waarom *Chrzanowski* na het gevecht van Lubartow, zich op Zamosc rigtte; namelijk, omdat hij, op marsch zijnde, de ongelukken van *Dwernicki* vernomen had. Toen immers was Wolhyniën voor hem gesloten en aan terug keeren niet meer te denken, vooral niet met eene tegenpartij als de generaal *Kreutz*. Zoodra deze laatste *Chrzanowski's* beweging op Kock vernomen had, marcheerde hij op Kamionka, en zulks omdat hem de nederlaag van *Dwernicki* bekend was. Indien deze gebeurtenis niet hadde plaats gehad, dan zoude hij zich op Lenczna hebben moeten rigten, om de vereeniging van het korps van *Chrzanowski* met dat van *Dwernicki* te beletten. Nu echter was de toedragt der zaken geheel veranderd; immers de marsch van eerstgenoemden naar Wolhyniën kon nu den Russischen generaal niet meer verontrusten; integendeel, de rigting naar die zijde zoude hem in de gelegenheid stellen om dat detachement van het Poolsche hoofd-leger af te snijden. Door zich op Kamionka te wenden, toen het gros van het detachement naar Lubartow op marsch was, bereikte hij reeds het doel. Nu stond het in zijne magt om *Chrzanowski* in Wolhyniën te dringen en hem aan *Rudiger* als eene zekere buit te leveren, of wel om hem werkeloos onder de muren van Zamosc te houden. Door de centrale stelling van Lublin, bleef de generaal *Kreutz* meester van het wooiwoodschap Lubelsk, en zonder meerdere versterking te behoeven, kon hij en de troepen van *Chrzanowski*, onder de muren van Zamosc, en die van den generaal *Dziekonski*, in het wooiwoodschap Sandomir, in bedwang houden, hoezeer die korpsen te zamen veel sterker dan dat van *Kreutz* waren; een bewijs te meer dat in den oorlog alles afhangt van goede dispositiën, en dat het beleid en de krijgs-kennis van den bevelvoerder dikwerf tegen de getal-meerderheid opweegt.

De zoo even vermelde gevechten, waarbij wij eenigzins langer dan gewoonlijk verwijlden, omdat ze zoo veel

Volgens de staten der schatkist werden er over de 100,000 man betaald, welligt waren de aan dit getal ontbrekende de mobiele nationale garde, die in boven opgegevenen sterkte-staat niet vermeld staan.

Het zoude van belang zijn, hierbij te vergelijken de ware sterkte van het Russische leger op dat zelfde tijdstip; het is echter den schrijver niet mogen gelukken die op te sporen. Uit de hier en daar verstrooide opgaven, laat het zich echter opmaken, dat het Russische leger in het koninkrijk Polen, op dat tijdstip, geen volle 90,000 man bedragen heeft.

Met het op nieuw zamengestelde leger had de Poolse opperbevelhebber alsnu de handen vrij om naar willekeur te manoeuvreren. Op den Weichsel had hij drie bruggen, namelijk bij Potyca, Praga en Modlin. Deze operatie-basis was alzoo zeer uitgestrekt. Hij was daarenboven meester van den Narew, door de brug bij Modlin, en van den Bug, door eene brug bij Sirock; zoodat door deze rivieren ook het veld voor zijne operatiën zeer groot was.

De toestand waarin de graaf *Diebitsch* verkeerde was nog altijd hagchelijk. De versterkingen voor zijn leger waren wel op marsch, doch deze werden, naarmate dat zij in de Poolsch-Russische gewesten aankwamen, gebezigd om de uitgebrokene onlusten aldaar te helpen dempen. Zijne voorraad-magazijnen waren ook niet genoegzaam voorzien, om veruitgestrekte manoeuvres te ondernemen. Overigens zag de graaf *Diebitsch* de noodzakelijkheid van meerdere voortvarendheid niet in, dewijl de gedeeltelijke krijgstogten, op zijnen linker-vleugel, met geluk bekroond werden, en *Skrzynecki* hem als ware het in de gelegenheid stelde, deszelfs strijdkrachten bij gedeelten te vernietigen. Zoo lang de Poolse opperbevelhebber weifelde iets groots te ondernemen, zoo lang vermeende graaf *Diebitsch* ook van de hem gegunde rust te kunnen gebruik maken, om zijne strijdkrachten in staat te stellen met nadruk het doel te naderen.

In dien tusschentijd was de nederlaag (den 8sten Mei) van het korps van *Dwernicki* te Warschau bekend geworden. Deze tijding klonk de Poolse natie, het leger, de regering en den rijksdag, doch in het bijzonder den generaal *Skrzynecki*, als een donderslag in de ooren. De laatste gevoelde nu met de innigste overtuiging, dat er iets gedaan moest worden om de verontruste gemoederen eenigzins gerust te stellen; vooral toen hij bemerkte, dat de tijding van den overval van Kock, dien hij den 9den had laten verspreiden, de gewenschte werking niet voortbragt. Het was nu het bewind, dat den generalissimus dringend aanspoorde om eene beslissende beweging te maken. Het gaf hem daarbij te kennen, dat de diplomatische onderhandelingen met Frankrijk en Engeland eenen zeer na-

deeligen schok zouden lijden, wanneer de tijding der overwinningen, door de Russen in de zuidelijke gewesten behaald, in Europa bekend werden. Om dus de vermoedelijke gevolgen zoo veel mogelijk voor te komen, was er eene schitterende en beslissende overwinning noodig. Het bewind kwam verder tot de mededeeling van nog gewigtiger beweegredenen, wel wetende, dat het daarmede den aristokratisch gezinde *Skrzynecki* werkzamer zoude maken. Men gaf hem namelijk te kennen, dat het te duchten was, dat de voornaamste leden der patriotische klubben, na eenen geruimen tijd in werkeloosheid te hebben doorgebracht, zich zeer spoedig in Warschau zouden bevinden; dat het derhalve dringend noodig werd, die onrustige hoofden de gelegenheid uit de handen te spelen, van de algemeene ontevredenheid, over de ongelukken aan *Dwernicki*, *Sierawski* en *Chrzanowski* overkomen, gebruik te maken, om op de openbare meening te werken. Men gaf hem daarbij in bedenking, hoe veel zijn persoonlijke roem, ja zelfs de zekerheid van zijn staatkundig en militair leven hierbij in de waagschaal zouden komen, bij de overtuiging, dat de hoofden dier klubben zijne persoonlijke vijanden waren; dewijl men het als zeker konde aannemen, dat de schuld van al die ongelukken op hem zoude geworpen worden. Het bewind had de gevoeligste snaar getroffen; *Skrzynecki* was bereid eene beslissende beweging te ondernemen.

Het bij herhaling door *Pradzynski* voorgeslagen plan, om den regter-vleugel van het Russische leger, uit keurbenden bestaande, aan te vallen, van het centrum af te snijden en door overmagt te vernietigen, werd in eenen krijgsraad, den 11den gehouden, op nieuw overwogen. Het bedoelde plan bood vele kansen tot goede gevolgen aan. De rivieren de Bug, de Narew en de vesting Modlin schenen als het ware daargesteld om de uitvoering van het plan gemakkelijk te maken. De Polen, door deze groote stroomen gedekt, konden de voorgestelde manoeuvre met eenige gerustheid uitvoeren, zonder hunne verbinding met Warschau te verliezen. Het korps van den generaal *Sacken* en dat der keizerlijke lijfwacht waren te aanzienlijk, dan dat derzelve vernietiging niet eenen grooten invloed zoude uitoefenen op het lot van den veldtogt. Eene nederlaag, de garde berokkend, zoude de Russische regering in haar levensbeginsel aantasten. Daarenboven was de aandacht van den Poolse generalissimus, in die oogenblikken, bijzonder op de onlusten in Lithauwen gevestigd, vooral nu de hoop vervlogen was om het oproer in de zuidelijke gewesten te kunnen organiseren. De Lithauwers hadden onophoudelijk om officieren, wapenen en geld gevraagd. Mogt alzoo de manoeuvre tegen den Russischen regter-vleugel gelukken, dan was de weg naar dat gewest geopend. Tot groot ge-

noegen van *Pradzynski*, besloot de Poolsche opperbevelhebber dat plan te volgen. Van dit oogenblik af werd *Sierock*, aan den *Narew*, eene plaats van het uiterste gewigt. Nu zag men in, dat er eenen grooten misslag begaan was, namelijk, dat er geene versterkingen rondom die plaats waren aangelegd, die, ingeval van eenen gedwongen terugtogt, dezen konde beschermen. De noodzakelijkheid daarvan hadden *Chlopicki* en *Radziwill* evenmin ingezien, hoewel deze zich hadden kunnen verontschuldigen met het ongunstige seizoen. *Skrzynecki* noch zijn chef van den staf konden deze beweegredenen als de oorzaken van het bedoelde verzuim opgeven. Eerst toen het leger naar die kanten afzakte, begon men in de nabijheid van *Sierock*, op drie punten, aan het opwerpen van versterkingen; doch haan deze werken konde alsnu de noodige sterkte niet gegeven worden.

Met zeer veel beleid begon *Skrzynecki* aan de uitvoering van het plan; vooral trachtte hij de aandacht van den generaal *Sacken* en den grootvorst *Michaël* af te leiden. In schijn van het diepste geheim, doch zoodanig echter dat de Russen het te weten moesten komen, werd er een detachement zamengesteld uit officieren en onder-officieren van alle wapenen, bestemd om tot kaders te dienen van de Lithauwsche insurgenten. Daarbij werd gevoegd het 1ste regiment lanciers, twee stukken rijdende artillerie en 100 man infanterie, welke echter ook bereden waren; alles te zamen 620 man. De generaal *Chlapowski* kreeg het bevel over dit detachement. *Skrzynecki* liet zich met voordacht ontvallen, dat hetzelfde langs den *Bug* zoude marcheren, om door de opene ruimte, tusschen den regter-vleugel en het centrum van het Russische leger, in Lithouwen te dringen. Wij zullen later zien, tot welke bewegingen bij den Russischen regter-vleugel deze voorgewende onderneming aanleiding gaf.

Terwijl de Poolsche opperbevelhebber met het gros van zijn leger de voorgenomene beweging op *Sierock* zoude beginnen, kreeg *Uminski* de opdracht om die manoeuvre te dekken, en het Russische centrum te blijven gadeslaan. Daartoe ontving laatstgenoemde, in het Poolsche hoofdkwartier, op den 12den Mei, een vrij uitvoerig voorschrift ten aanzien van het doel der manoeuvre, en hetgeen hij (*Uminski*) in verschillende omstandigheden te doen had. Wij laten hetzelfde hier volgen (1).

« Instructie voor den generaal *Uminski*. »

« Ik heb eene onderneming begonnen naar *Sierock*, langs den regter-oever van den *Bug*, om op de verbin-

(1) Dit stuk, dat ons met den stijl van den Poolschen staf eenigzins gemeenzamer zal maken, is te vinden in het *Récit des événemens militaires qui, depuis le 13 Mai 1831, ont précédé la bataille d'Ostrolenka*, opgenomen in den *Spectateur Militaire*, Tome XIII, jaargang 1832.

dingslijnen des vijands te werken en Lithouwen te naderen. Ik vermeen, dat de demonstratiën, en zelfs de ondernemingen, die ik van voornemen ben met min of meer sterke detachementen, of, indien zulks noodig is, met het geheele leger te maken, naar *Wyszkow*, *Brok*, *Nur*, *Wengrow*, naar den grooten weg van *Siedlce*, en mogelijk naar *Bresc* en *Bialystok*, eenen beslissenden invloed zullen uitoefenen op de bewegingen van den marschalk, en hem zullen nopen nogmaals den *Weichsel* te verlaten.»

« Het gewigtigste kommandement heb ik u, mijnheer de generaal, toegedacht, namelijk, dat van het korps, bestemd om het groote vijandelijke leger gade te slaan, maar voornamelijk om *Warschau* te dekken, en wel in verband met de troepen, welke zich onder de bevelen van de generaals *Dziekonski* en *Krukowiecki* in die stad en omstreken bevinden.»

« Uw korps, generaal, is zamengesteld uit de 4de divisie infanterie van *Milberg*, te weten:»

« De grenadiers, het 15de en 3de regiment infanterie, de 4de compagnie artillerie van den majoor *Rzepecki*, met 8 twaalfponders; de compagnie artillerie van den kapitein *Lewandowski*, met 10 zesponders, en eindelijk de kavallerie, die tot nu toe onder uwe bevelen heeft gestaan.»

« Daarenboven kunt gij, in dringende omstandigheden, eenige ondersteuning erlangen van het garnizoen van *Warschau*, wanneer gij u daaromtrent met den gouverneur — met wien gij in briefwisseling zult treden — zult verstaan hebben.»

« De generaal *Dziekonski* (2) zal het bevel voeren over de troepen die van *Wilanów* (een dorp op $\frac{1}{2}$ mijl ten zuiden van *Warschau*) tot aan de Oostenrijksche grenzen geposteerd zijn. In het bruggenhoofd van *Potycza* zal hij vier bataillons, van de nieuwe ligting, een detachement kavallerie en vier Lespannen twaalfponders, dit alles onder de bevelen van den generaal *Bielinski*, vereenigd hebben. Ook met deze beide generaals zult gij in doorlopende briefwisseling treden.»

« Er kunnen gevallen voorkomen, dat de medewerking van den eerstgenoemden u nuttig, ja zelfs noodzakelijk kan worden. In dat geval zal hij voorschriften ontvangen.»

« Zoodra gij het kommandement zult opgenomen hebben, zal uwe eerste zorg zijn, al de zieken, die zich in de hospitalen op den regter-oever van den *Weichsel* bevinden, naar *Warschau* te doen overbrengen.»

« Zoo lang het hoofd-leger niet op eene beslissende

(2) Dit is waarschijnlijk eene drukfeil, daar deze generaal, volgens de andere bronnen, waaruit wij geput hebben, in *Praga* kommandeerde. De generaal *Rouarino* moet hier bedoeld zijn.

wijze invloed op dat des vijands uitoefent, zult gij, generaal, met alle omzigtigheid te werk gaan; tot zóó lang zal er door u niets gewaagd worden; maar gij zult trachten den vijand den overgang van den Weichsel te beletten, en hem elke onderneming van dien aard betwisten; voornamelijk zult gij voor de verdediging van Warschau te zorgen hebben. Ik zal, wat mij betreft, dit voornaam doelwit, te midden mijner operatiën, in het oog houden, en ofschoon ik op den rechter-oever van den Bug voorwaarts denk te rukken, zal ik echter altijd voorbereid zijn om op den linker-oever over te gaan, ten einde in den rug van den maarschalk te opereren, en hem zijne ondernemingen op Warschau te verlammen. Wat meer is, reeds bij den aanvang mijner voorgenomene beweging, zal ik, tusschen Zegrz en Sierock, een vrij sterk detachement achter laten, bestemd om, hetzij u te ondersteunen of mij te volgen.»

« Gij zult, generaal, met mij eene dagelijksche briefwisseling onderhouden, even zoo met de generaals *Dziękonski* en *Bielinski* en het nationale bewind.»

« Zoo de vijand, ten gevolge van mijne manoeuvres, terugtrekt, dan zult gij hem volgen, alle gelegenheden waarnemende om hem afbreuk te doen, doch altijd de grootste omzigtigheid in acht nemende.»

De opperbevelhebber,
(get.) *Skrzynecki*.

Behalve dit voorschrift, ontving *Uminski* de mondeling order om de divisie *Kaminski* naar Sierock te doen oprukken, en de voorposten door zijne ligte kavallerie te laten aflossen.

Uit het bovenvermelde voorschrift, zal men, duidelijker dan door eenige omschrijving, de inzigten van *Skrzynecki* ontwaar worden. Naar ons gevoelen, draagt hetzelfde de duidelijkste blijken, dat het niet de innige overtuiging, maar wel de noodzakelijkheid was, die hem tot deze manoeuvre deed besluiten. De toon die in dat bevelschrift heerscht, is meer ontleend dan oorspronkelijk; hij is weifelend, en voor een kind der omwenteling niet stout, niet bepaald genoeg. Uit de twee regelen, die hij den 11den aan den vorst *Czartoryski* schrijft, blijkt het overigens nog meer, dat hij door ingeving werkte; daarin zeide hij: « Eindelijk zal ik uwen wensch vervullen, ik ruk tegen de garde op.»

Tot het voorgestelde doel moest *Uminski* de positie van Kaluszyn en Jedrzeiow bezet houden.

Den 12den Mei maakte het overige gedeelte van het Poolsche leger, ruim 46,000 man en 100 stukken geschut sterk, onder aanvoering van *Skrzynecki*, eene rugwaartsche beweging naar Sierock. Eene der kolommen rigtte zich over Okuniew naar de zamenvloeiing van den Bug en Narzew, de andere kolom nam haren weg over Praga

naar Jablonna. Deze marsch moest in de grootste stilte en in het geheim worden uitgevoerd; zelfs was het ten strengste aan alle officieren en soldaten verboden in de stad te komen. Den 13den was het hoofd-kwartier te Jablonna, den 14den te Sierock.

De bewegingen van het Poolsche leger waren niet onopgemerkt gebleven. Om zich echter eenigzins met de ware toedragt der zaken bekend te maken, besloot de graaf *Diebitsch* tot het doen eener tweede groote verkenning. Den 13den Mei zette het Russische centrum zich daartoe in beweging. De Poolsche voorposten, van het korps van *Uminski*, trokken voor de Russen terug. Over Kaluszyn rukte de maarschalk tot Jedrzeiow voort, zijne beide vleugels door kavallerie gedekt, welke hare rigting op Jakubow en Ceglow namen. Bij Minsk vondt men de Polen in stelling; aldaar kwam het dan ook tot een nietsbeduidend verkennings-gevecht, waarbij de Polen in goede orde vechtende terug trokken. Het schijnt echter, dat de goede houding en de uitgebreide stelling der Polen, den maarschalk op het denkbeeld hebben gebracht, dat hij het grootste gedeelte van het Poolsche leger nog voor zich had; althans hij nam den daarop volgenden dag zijne vorige stelling weder in. Toen de Poolsche opperbevelhebber het berigt van der Russen beweging ontving, die bijna gelijktijdig met de zijne had plaats gehad, schreef hij die aan de slechte voorzorgen toe welke *Uminski* moest getroffen hebben, om den marsch van het hoofd-korps te bedekken. In zeer gevoelige bewoordingen gaf hij zijn ongenoegen aan *Uminski* te kennen, hetgeen tot tweespalt tusschen beide deze bevelhebber aanleiding gaf, en later het ontslag uit de werkelijke dienst van den laatstgenoemden ten gevolge had.

Bij Sierock deelde zich het Poolsche leger in drie deelen; te weten: eene kolom, ongeveer 5000 man, onder de orders van *Dembinski*, met last om langs den grooten weg op Ostrolenka te trekken, en zich aldaar plotseling tegen de brug over den Narzew op te stellen, dezelve te nemen, of indien de Russische garde langs dien kant de wijk wilde nemen, alsdan die brug te vernielen; de tweede kolom, ongeveer 10,000 man sterk, zamengesteld uit twee divisiën kavallerie en de 5de divisie infanterie, zou, onder de leiding van *Lubiński*, over den weg langs den Bug marcheren, met het doel om zoo snel mogelijk de overgang-punten van die rivier, en vooral die bij Nur (op eene mijl afstand, van de grenzen), te bemagtigen. Door deze beweging wilde *Skrzynecki* beletten dat de graaf *Diebitsch* niet zoo spoedig berigten van het garde-korps konde inwinnen, noch zich met hetzelfde vereenigen. De overige troepen marcheerden, onder de aanvoering van den Poolschen opperbevelhebber, langs land- en zijwegen, door uitgestrekte bosschen, over

Wulka, in de rigting van Lomza. De generaal *Janowski* voerde het bevel over de voorhoede van het hoofdkorps, daarop volgde de divisie van *Rybinski* en de beide overige divisien. De generaal *Chlapowski* volgde deze troepen met zijne kleine mobiele kolom, waarvan wij hiervoren gesproken hebben. Den 15den zetteden zich deze kolommen, in de aangewezenen rigtingen, op marsch.

Op deze wijze werd de gecombineerde manoeuvre tot de vernieling der Russische garde, begonnen. Van het welgelukken derzelve hing een ander — door *Skrzynecki* zelven gevormd — ontwerp af. In dat geval, namelijk, zoude hij zijne vroegere operatie-lijn van Warschau op Siedlce veranderen, en ze alsdan over Lomza, Ostrolenka en Modlin nemen. Tegen de eerstgemelde sterk bevestigde plaats zou hij zijnen uitersten linker-vleugel aanleunen, terwijl Modlin het steunpunt voor zijnen rechter-vleugel zou aanbieden, als wanneer Ostrolenka zijn centrum konde opnemen. Door zoodanig eene stelling vermeende hij steeds in verbinding met Lithauwen en Warschau te kunnen blijven, en gelijktijdig allen toevoer van levensmiddelen en krijgsvoorraad, welke het Russische leger, sedert de onlusten in Lithauwen, van de Pruisische grenzen over Thorn en Chorzelle ontving, af te snijden; en daar nu sedert de meer en meer toenemende onlusten in de oud-Poolsche gewesten, de verbinding met het binnenste van Rusland dagelijks moeilijker werd, zoo dacht *Skrzynecki*, door deze manoeuvre, den graaf *Diebitsch* tot eenen terugtocht over de grenzen te dwingen.

De tijding, dat een korps Polen bestemd was geworden, om de insurgenten in Lithauwen te wapenen en te organiseren (namelijk dat van *Chlapowski*, vroeger door ons aangegeven) was den grootvorst *Michaël* den 13den overgebracht. Deszelfs sterkte niet kennende, had hij last gegeven, om het garde-korps tusschen den Bug en Narew te concentreren, en wel bij het vlek Zambrow. Dien ten gevolge ontving de voorhoede van het korps garde, bestaande uit de 4de garde-infanterie-brigade, en de divisie ligte kavallerie der garde, onder de aanvoering van den adjudant-generaal *Byström*, bevel, bij Wonsewo stelling te nemen; met achterlating van eenige troepen (een detachement Kozakken der garde en een bataillon Finlandsche jagers) in Przetycza, om de bewegingen der Polen gade te slaan. Ter ondersteuning der voorhoede werd de 3de brigade garde-infanterie, met hare artillerie, te Czerwin geposteerd. Met de overige troepen van dat korps nam de grootvorst eene stelling bij Zambrow, terwijl zijne rechterflank door de troepen van den generaal baron *Sacken*, welke Ostrolenka en Lomza bezet hadden, gedekt was. In deze stelling vermeende de grootvorst de gebeurtenissen te kunnen afwachten, en naar bevinding van zaken te handelen, hetzij met de Polen te ontmoet te trekken, of, indien zij

te sterk waren, zich over Nur met het centrum te vereenigen.

In den vroegen morgen van den 16den, ontmoette de voorhoede van het Poolsche hoofdkorps, aan geene zijde van Przetycza, de Russische voorposten, welke zoo lang stand hielden, tot dat zij de sterkte hunner tegenpartij eenigzins konden begrooten. Zij trokken daarop tot bij Dugo-Siodle terug, alwaar het Finlandsche jager-bataillon, door vier stukken geschut ondersteund, in eene zeer bedekte stelling, in tirailleur verspreid, stond. De Poolsche voorhoede werd weldra door het moorddadig vuur der jagers (de Finlandsche jagers waren met getrokken bussen gewapend) ruim 500 passen terug gedrongen. De herhaalde poging om deze stelling in het front te nemen, gelukte evenmin, want binnen de 400 passen konden de Polen niet naderen. Hier deed zich het voordeel van goede scherp-schutters te bezitten en ze doelmatig aan te wenden, duidelijk gevoelen. Eene kolom van 5000 man werd door een bataillon scherp-schutters langer dan 4 uren opgehouden, gedurende welken tijd de Polen ruim 400 man buiten gevecht zagen stellen, zonder dat zij de gedekte jagers met het klein geweer bereiken konden. De generaal *Pradzynski* op de plaats van het gevecht aangekomen zijnde, gelaste, de gedrongene stelling der Russen links en rechts om te trekken, terwijl de kavallerie zich gereed maakte om voor de derde keer te chargeren. Daarop trokken de Russen terug, aangezien zij slechts hadden stand gehouden, om hunne officieren van den staf in de gelegenheid te stellen de sterkte van het Poolsche hoofdkorps te verkennen. Slechts een 20tal Finlandsche jagers vielen den Polen in handen.

Het hoofdkwartier van den Poolschen opperbevelhebber werd dien dag te Dugo-Siodle gevestigd. Dienzelfden dag werd Brok door de troepen van *Lubienski* bezet.

Den 17den vervolgde het Poolsche hoofdkorps deszelfs beweging over Wonsewo naar Czerwin, alwaar het de Russische achterhoede in positie vond. Deze had echter bevel ontvangen om de zamentrekkende beweging van het Russische garde-korps op Sniadow te volgen; zoodat het voor Czerwin slechts tot een onbeduidend tirailleurgevecht kwam. De generaal *Byström* trok zijne achterhoede tot voor Nadbory, achter de Russe, terug, om aldaar stelling te nemen. Tegen den avond deploteerden de Polen voor dit riviertje, 't welk aanleiding tot eene korte kanonnade gaf, waarop de troepen in hunne wederzijdsche stelling het bivouac betrokken.

Nur werd dienzelfden dag door *Lubienski* bezet. Een bataillon sappeurs van de Russische garde had zich van daar op Czyzew terug getrokken.

In den avond van den 17den ontving de grootvorst te Sniadow het bericht van het bezetten van Nur, en van den aantogt der Polen op Ostrolenka, terwijl hij zelf door 30,000

man in zijne stelling gedrongen werd. De mogelijkheid om zich, over Nur, met graaf *Diebitsch* te vereenigen, was dus afgesneden. In zijne positie van Sniadow te blijven was ook niet mogelijk, aangezien hij zich door een tweemaal sterkeren vijand weldra overvleugeld zou zien. De grootvorst besloot alzoo om met zijn korps over Rudki op Tykoczin terug te trekken. Bij het aanbreken van den dag (18) stonden de beide partijen in slagorde geschaard; de Russen ongeveer 18,000 man sterk, de Polen ten getalle van 30,000 man, gereed om aan te vallen. In het gezigt der Polen, manoeuvreerde de grootvorst, als ware het, in parade, en veranderde in eens zijne stelling, door op zijnen regter-vleugel twee kolommen te vormen, terwijl zijne achterhoede in bataille eene eerste slag-linie innam. Tot dekking van zijne regter-flank, werd eene brigade kavallerie en eene batterij rijdende artillerie, benevens een grenadier-regiment, naar Szeponkowo gezonden; zijne linker-flank was door de Finlandsche jagers en twee batterijen artillerie gedekt. De Polen begonnen echter hunne voorwaartsche beweging, zoodra de Russen terug trokken; doch staakten deze, na eenige uren met de Russische achterhoede geschermtseld te hebben. Tegen vijf uren des avonds bezette de generaal *Byström*, met de achterhoede, Gaez; de overige troepen zetteden hunnen terugtogt tot Rudki voort.

De beweging van den grootvorst van Zambrow op Sniadow, uitgevoerd met het voornemen om daarna over Rudki op Tykoczin terug te trekken, en in de overtuiging dat hij een tweemaal sterkeren vijand voor zich had, was met zeer veel beleid en stoutmoedigheid gekozen. Immers had de grootvorst zijne troepen van Wonsowo en Czermin, over Szumowo te Zambrow kunnen zamentrekken, en van daar, langs den kortsten weg, over Mezenin op Tykoczin kunnen marcheren; doch in dat geval had hij het korps van *Sacken* in Ostrolenka opgeofferd. De grootvorst wilde derhalve het Poolsche hoofd-korps bezig houden, om aan *Sacken* den tijd te geven op Lomza terug te trekken. Deze stoutmoedige flank-marsch op Sniadow verbaasde *Skrzynecki* en bragt hem in het vermoeden dat de grootvorst versterking had ontvangen. Geen tijding van het bezetten van Nur hebbende, en onzeker of *Sacken* uit Ostrolenka getrokken was en misschien reeds in zijnen rug manoeuvreerde, bleef de Poolsche opperbevelhebber weifelen, en het was daardoor alleen, dat het garde-korps niet sterker in deszelfs beweging op Gaez en Rudki gedrongen werd. Was het aan *Uminski* gelukt, om, door eene stoutmoedige houding, den graaf *Diebitsch* in den waan te brengen, dat hij het Poolsche hoofd-leger nog voor zich had; niet minder gelukkig was de grootvorst, daar deze, door zijne bewegingen, *Skrzynecki* op het vermoeden bragt,

dat het Russische centrum zich met de garde had vereenigd, of voor 't minst met dezelve in verband werkte.

Deze overwegingen deden *Skrzynecki* besluiten, om zich dadelijk van Ostrolenka en van de brug over den Narew meester te maken, ten einde, des noods, over deze plaats te kunnen terugtrekken, op den linker-oever van den Weichsel over te gaan en zich met Warschau in verbinding te stellen. Dien ten gevolge liet hij het grootste gedeelte van zijn korps voor de Russische garde in stelling, en begaf zich, in persoon, met de divisie van *Gielgud*, nog dienzelfden dag op marsch naar Troszyn, in de richting van Ostrolenka. In den vroegen morgen van dien dag, had zich *Dembinski* plotseling voor de brug van Ostrolenka (op den linker-oever van den Narew) vertoond, en had dadelijk eene kanonnade met de Russische troepen begonnen. Op datzelfde oogenblik had de generaal *Sacken* van den grootvorst berigten ontvangen, omtrent de vermoedelijke toedragt van zaken, met kennisgeving van zijne beweging op Sniadow, tot dekking van den terugtogt der Russische troepen uit Ostrolenka op Lomza. Dadelijk werden de parken en vervoerbare magazijnen uit Ostrolenka op Lomza gedirigeerd, terwijl *Sacken* met de overige troepen weldra deze beweging volgde. Deze parken hadden het dorp Miastkowo bereikt, toen de divisie *Gielgud* Troszyn binnen trok. Het was in die plaats, dat *Skrzynecki* het valsch rapport gemaakt werd, dat de Russen, 10,000 man sterk, zich in Ostrolenka verschanst hadden. Om die reden wilde hij aan den raad van *Pradzynski*, om de marcherende bagage van het Russische korps te Miastkowo in de flank te nemen, Lomza te bezetten en den regter-vleugel van het garde-korps om te trekken, niet volgen, maar trok zeer omzigtig met de divisie *Gielgud* verder op naar Ostrolenka. Bij Lawa gekomen zijnde, werd een regiment infanterie regts gedetacheerd, om den weg naar Lomza af te snijden, en zoodra deze beweging volbragt was, rukte men tegen Ostrolenka op. Tot groote verwondering van den Poolschen opperbevelhebber, vond men deze plaats reeds door de troepen van *Dembinski* bezet. Alstoen gelaste hij aan *Gielgud*, om met zijne divisie en eenige kavallerie, de Russen op den weg van Lomza te vervolgen, en na zich van de brug bij Ostrolenka verzekerd te hebben, keerde hij naar zijn hoofd-kwartier te Troszyn terug. *Gielgud* bereikte eerst laat in den avond Miastkowo, zonder de Russen achterhaald te hebben.

Eerst den 19den ontving *Skrzynecki* in zijn hoofdkwartier te Troszyn het berigt der in bezitneming van Nur, en de zekerheid dat het Russische centrum deszelfs stelling achter de Kostrzyn nog niet verlaten had. Alsnu voor zijne verbinding met Warschau gerust gesteld, besloot de Poolsche opperbevelhebber zijne vroeger begon-

nen beweging tegen de Russische garde voort te zetten, in de hoop met zijnen regtervleugel den linker van het garde-korps te kunnen omtrekken, en het alzoo tegen den Narew te dringen. In den vroegen morgen van den 20sten Mei, begon het Poolsche leger deszelfs beweging, in drie kolommen. De divisien infanterie van *Rybinski* en *Malachowski*, benevens de kavallerie van *Jankowski* en *Skarzynski*, en eenige andere detachementen, te zamen ongeveer 22,000 man sterk, trok over Sniadow op Tykoczin. *Gielgud* en *Dembinski* hadden bevel om van Miastkowo op Lomza te rukken. *Lubienski* moest nog altijd den Bug en deszelfs punten van overgang blijven gade slaan.

De grootvorst stond den 19den nog in zijne stelling bij Rudki, met de achterhoede te Gaez; *Sacken* was in Lomza. Den 20sten had de grootvorst van den graaf *Diebitsch* bevel ontvangen zijne terugtrekkende beweging te vervolgen; zijnde de veld-maarschalk van voornemen Nur aan te tasten en de Polen in de flank te nemen. Het garde-korps zette zich daarop in beweging naar Zawady, de achterhoede nam echter eene stelling bij Mezenin, derzelve regter-flank gedekt door het bosch van Rudki, dat door de Finlandsche jagers bezet werd. Tegen den middag vertoonde zich de divisie van *Rybinski* voor dit bosch, twee bataillons, in tirailleur verspreid, vielen hetzelfde aan, ondersteund door 6 andere bataillons, in geslotene kolommen. Doch ook hier handhaafden de Finlandsche jagers, even als bij Dugo-Siodlo, hunnen met regt verkregen roem, daar zij 8 uren lang die groote overmagt bezig hielden, en ze groote verliezen deed lijden. Men moest alzoo wederom besluiten deze positie om te trekken, waarmede veel tijd verloren ging. Het dorp Mezenin werd met dezelfde hardnekkigheid aangevallen, zonder dat de Russische garde een duim breed gronds week. Tegen 11 uren des avonds trok het hoofd-korps der garde uit Zawady over Tykoczin naar Zlotorya. De achterhoede verliet echter eerst tegen één uur des nachts het bosch van Rudi en het dorp Mezenin, haren marsch naar Zawady voortzettende, zonder door de Polen achtervolgd te worden.

De generaal *Sacken* had intusschen tijd gehad, om een gedeelte van de magazijnen van Lomza noordwaarts naar Raygrod te doen vervoeren en het overige te vernielen, waarna hij met zijn korps, bestaande uit drie regimenten van de 2de divisie infanterie, twee regimenten lanciers, twee regimenten Kozakken en twee batterijen, te zamen ongeveer 7000 man sterk, Lomza verliet, zijnen terugtocht op Stawiszki nemende. Het weifelende gedrag van den generaal *Gielgud*, was oorzaak dat Lomza eerst den Polen in den nacht van den 20sten op den 21sten in handen viel, zonder dat zij hun oogmerk, de bemagting der Rus-

sische magazijnen, bereikten. Een 500tal zieke en gekwetste Russische krijgslieden, en eenige officiers-bagage, door *Sacken* in Lomza achtergelaten, werden door de Polen genomen. In den nacht van den 20sten op den 21sten werd Rudki en Mezenin door de Polen bezet; de Poolsche bevelhebber sloeg zijn hoofd-kwartier te Kalinowka op.

Den 21sten rukte *Skrzynecki* voorwaarts tot Zawady, en van daar op Tykoczin, terwijl de generaal *Skarzynski* regts werd afgezonden, om, zoo mogelijk, den Russen hunnen overgang bij Horoszez te bemoeijelijken. Deze laatste kwam echter te laat, aangezien de grootvorst zijnen overgang in de beste orde bewerkstelligd had.

De beweging van *Skrzynecki* op Tykoczin was echter zoo snel uitgevoerd, dat de generaal *Byström* de beweging van den grootvorst niet had kunnen volgen; zoodat deze laatste besloot, om over de bruggen en den smallen weg bij Tykoczin, naar Knyszyn te trekken. Reeds was hij daarmede bezig, toen Tykoczin door de brigade van den generaal *Langermann* (1) werd aangevallen. De Russische achterhoede handhaafde echter hare positie met het beste gevolg, tot dat de overtocht bewerkstelligd was; daarna trok zij zich vechtende terug, waarbij de Finlandsche jagers zich wederom met roem overdekten. Tot laat in den avond duurde dit gevecht, bereids op den Lithauwschen bodem — welke het voortgezet gedonder van het Poolsche geschut wederkaatste. — De troepen van het garde-korps hadden, gedurende al dien tijd, nieuwe proeven van hunnen moed, maar vooral van de beste krijgstuicht gegeven. Zij hadden eigenlijk meer gemanoeuvreerd dan gevochten; dewijl, het te veel zou gewaagd zijn geweest, zich in deze omstandigheden, met zulk eene overmagt te meten. Hunne manoeuvres in het gezicht des vijands uitgevoerd, kenteekenden echter die zedelijke kracht en dien verheven moed, welke men den Russischen krijgsman met zoo veel regt toekent. Hun verlies van den 16den tot den 21sten geleden, bedroeg 26 officieren, 560 onder-officieren en manschappen aan dooden en gekwetsten en een 300tal gevangenen. De Polen verloren daarentegen ruim 1600 man, officieren en soldaten, aan dooden, gekwetsten en gevangenen.

Geheel uitgeput van vermoeidheid legerde zich het Poolsche leger in de omstreken van Tykoczin; alwaar *Skrzynecki* zijn hoofd-kwartier opsloeg. Aldaar ontving hij den president van het Poolsche bewind, den vorst *Czartoryski*, die het leger gevolgd was, om zich in persoon te overtuigen, of de uitvoering van het geliefdskoosde plan

(1) Een Fransche officier, die met den generaal *Romario*, en de Fransche kolonels *Suard* en *Gallois*, in Poolsche dienst was getreden. *Langermann* voerde het bevel over eene brigade van de divisie *Rybinski*.

der natie, de onafhankelijkheid van Polen zoude grondvesten.

De legerberigten uit Tykoczin gedagteekend, werden weldra door geheel Europa verspreid, en deze droegen niet weinig bij, om de hoop der algemeene propaganda te verlevendigen, dat de regeringen der vorsten zouden plaats maken voor de bandelooze vrijheid, die de zedelooste gedeelten van van alle natiën in naam der volkeren verkondigden. *Skrzynecki* aan de grenzen van Rusland, en de in den laatsten Turkschen oorlog met roem bedekte Russische garde voor hem wijkende, dit was genoeg om de gewone couranten-lezers het geheele Russische leger in vollen aftogt te doen droomen. Men had *Diebitsch*, *Kreutz* en *Rudiger* vergeten; men vergat het in aantogt zijnde 120,000 man sterke reserve leger; men wilde de onmetelijke bronnen van het Russische keizerrijk niet in vergelijking stellen met de uitgeputte hulpbronnen van het op den rand des afgronds staande Poolse volk — men zag alleen datgene wat men gaarne had: het instorten van troonen en altaren, en het rijzen eener zon, die een groot schouwtooneel van regeringloosheid zoude beschijnen. De meer bezadigde en opmerkelijke beschouwer der gebeurtenissen, deed — hetgeen regt- en regtmatig was — hulde aan de dapperheid en den volhardenden moed van den Poolschen krijgsmans; doch zijn verziend oog ontdekte reeds het rouwfloers over die opgesmukte beelden van hoop en verwachting, en beklaagde des te dieper in zijn hart een volk, dat door *vreemde staatkunde* was aangehitst, Europa voor de honderdste maal de bewijzen voor te leggen, dat de Poolse krijgsmans voor den dappersten der wereld niet behoeft onder te doen, om later, op de bouwvallen zijner stofelijke welvaart, met bloedige herinnering, die staatkunde te vervloeken. Immers, het groote doel der onderneming was geenszins bereikt, en de vruchten van zoo veel inspanning en vermoeijenissen, wogen nog in geen deele op tegen de wezenlijke nadeelen, door de Polen op dien togt geleden. Slechts door het vooruitschuiven van twee kleine korpsen in Lithouwen, had men een gedeelte van het beoogde doel bereikt. Het was namelijk den generaal *Chlapowski* gelukt, met zijne, ons bekende, kleine mobiele kolom, welke men op 2000 man gebragt had, tusschen de garde en het Russische centrum, bij Mien (tusschen Bransk en Czymow) over de grenzen te sluipen. De last, dien hij te volvoeren had, bestond: eerstelijk, in het vernielen der magazijnen te Bransk en Bielsk, dan zich met den insurgenten-hoofdman *Tyszkiewicz*, die met eenige duizenden insurgenten in de bosschen van Bialowizza rondwaalde, te vereenigen, deze lieden te organiseren, vervolgens op Wilna te trekken, en deze hoofdplaats van het gewest te bemagtigen. Ter ondersteuning der onderneming van *Chlapowski*, was de overste *Sie-*

rakowski, met eene afdeeling van 2000 man, uit infanterie, kavallerie en eenige stukken kanon bestaande, uit Lomza gezonden, met bevel om de terugtrekkende troepen van *Sacken* te vervolgen. Hij moest daarenboven de omdolende insurgenten-benden in het wooiwoodschap Augustowo aan zich trekken, daarmede, in de omstreken van Grodno, de grenzen overgaan, en vervolgens *Chlapowski* behulpzaam zijn in zijne onderneming tegen Wilna.

Niet lang mogt het Poolse leger de genoegdoening smaken, aan de grenzen van het koninkrijk te staan en den gedenkzuil aanschouwen ter eere van Polens grootsch legerhoofd, *Czarniecki* (1), opgericht. Het Russische centrum kwam in beweging, en deed weldra het tooneel van vreugde en hoog gespannen geestdrift, veranderen in schrik en bange verwachting.

ADVERSARIA.

NOTITIËN OVER DE INFANTERIE EN KAVALLERIE VAN HET FRANSCH LEGER.

De programma opstellers van het examen, voor de 1ste luitenants der infanterie en kavallerie tot de bevordering van kapitein, hebben te regt begrepen, dat de kennis der samenstelling, indeeling, oefening, des beheers en der eigendommelijkheden der infanterie en kavallerie van de voornaamste vreemde legers, een noodzakelijk vereischte uitmaakte voor hen, die eenmaal konden geroepen worden met

(1) *Stephanus Czarniecki*, in 1599 geboren, begon zijne militaire loopbaan in den veldtogt welken de Polen in Lithouwen tegen de Russen, en later in de Ukraine tegen de Kozakken voerden. Zijne uitstekende dapperheid en krijgskundig beleid, verhieven hem weldra uit de laagste rangen tot de hoogste waardigheid in het leger. In de verdere oorlogen tegen de Russen en Zweden, gaf hij vele malen blijken van uitstekende veldheers-hoedanigheden. Na het eindigen van den veldtogt van 1660, wilde de koning *Casimir* zijnen veldheer een groot bewijs zijner erkentelijkheid geven, door hem in triomf Warschau te doen binnen voeren. Daartoe werd de rijksdag bijeengeroepen, om den overwinnaar van zoo vele veldslagen te ontvangen. Naar Romeinsche gebruiken hield *Czarniecki* zijnen intogt, omringd van 80 veroverde vaandels en 26 gevangenen van hoogen rang. Aan de voeten van den troon ontving hij de dankbetuiging van zijnen koning, en het erfelijke eigendom van het graafschap Tykoczin en Bialystock als een geschenk. Op zijn 65ste jaar stierf hij, daar waar hij altijd geleefd had, in het leger, in den veldtogt van 1664 tegen de Kozakken. De erkenning zijner landgenooten rigte te zijner nagedachtenis een gedenkzuil in Tykoczin op. Zie verder *Geographie Universelle en Militair Conversation's-Lexicon*.

deze of tegen deze te moeten ageren. Intusschen zijn er vele officieren der bedoelde wapen-korpsen, welke in het geval zijn van zich te kunnen aanmelden tot het afleggen van het opgenoemde examen, die ons hebben aangezocht, om, uit de bronnen die ons ten dienste staan, mededeelingen te ontvangen nopens die legers, welke sedert het jaar 1830 in hunne zamenstelling veranderingen hebben ondergaan, waarin de vroeger bestaande geschriften, over dit onderwerp, natuurlijkerwijze, achterlijk zijn. Met genoegen hebben wij die taak op ons genomen, voor zoo verre de ons ten dienste staande bronnen ons daartoe hulp-middelen aan de hand gaven. Daardoor zal de serie van belangrijke artikelen, welke eenige gewigtige vraagpunten van het bedoelde programma geheel of gedeeltelijk oplossen, en die in dezen Jaargang of in de vroegere van dit Tijdschrift zijn opgenomen, door eenige niet minder belangrijke artikelen worden vermeerderd.

Wij zullen alzoo eenen aanvang maken met eenige *notitiën* over de infanterie en kavallerie van een leger, dat, uit de natuur der zaak, het eerste onze aandacht moest bezig houden; namelijk die van het Fransche leger. Dezelve zijn grootendeels genomen uit de *Algemeine Militär Zeitung* van de maand Junij dezes jaars, aan dat tijdschrift toegezonden, door een' officier die het Fransche leger, kort te voren, tot in de geringste bijzonderheden had gadegeslagen.

Bemerkingen omtrent den zedelijken toestand van het Fransche leger in het algemeen.

Het Fransche leger moest, na de Julij-omwenteling, zoo wel in een materiëel als zedelijk opzigt, geheel nieuw worden te zamen gesteld. De behoefte was dringend, de omstandigheden ongunstig, en het strekt den maarschalk *Soult* tot eer, dat hij deze moeilijke taak, gedurende zijn beheer als minister van oorlog, door zijnen ijzeren wil, zoo verre heeft volbragt, als het de bestaande middelen en elementen slechts eenigermate toelieten.

De Julij-omwenteling vondt het leger, in een stoffelijk en zedelijk opzigt, zeer verzwakt; die groote gebeurtenis zelve was mede al eene van de natuurlijke gevolgen van het laatste. Een aantal weldenkende en verdienstelijke officieren werden door dezelve bewogen om de dienst te verlaten; vooral ook ter oorzake de daardoor opgewekte en in het leven geroepene denkbeelden en gevoelens alle grondbeginselen der krijgstucht zoodanig hadden ondermijnd, dat de pligtmatige onderwerping en gehoorzaamheid zeer problematiek was geworden. Die geest was, met de snelheid des bliksems, door alle gelederen heengedrongen, en het was, daarnaar gerekend, ligtelijk te voorzien, dat men nog jaren en dagen zoude moeten wachten om bij voorkomende onlusten, met zekerheid op de medewerking van het staande leger, voor

het herstel der orde, te kunnen rekenen. Onderscheidene voorbeelden staafden dit vermoeden. Ofschoon nu deze natuurlijke gevolgen der Julij-omwenteling, door de bemoeijingen van den maarschalk *Soult*, geholpen door den aangeboren militairen geest, welke men bij de Fransche natie ten allen tijde heeft opgemerkt, gedeeltelijk zijn tegengegaan en verdwenen, zoo is er echter nog te veel kwaad achtergebleven, om het Fransche leger, met betrekking tot de krijgstucht, niet verre beneden de meeste legers van Europa te stellen. Veelvuldig zijn de bewijzen die dit voorgeven staven, en niet moeilijk zoude het vallen die op te sommen, wanneer wij gewag wilden maken van de onderscheidene verbindtenissen, vooral onder de onder-officieren, met de gemeenebest-gezinden, van de ontdekkingen der geheime genootschappen, enz.

De middelen die het Fransche bestuur heeft te baat genomen, om de gevolgen van dien beerschenden geest te voorkomen, hebben de strekking om het staande leger meer en meer van de natie te vereenzelvigen. Om dat doel te bereiken, heeft men toevlugt genomen tot het gedurig verwisselen van garnizoenen, zoodat bijna alle half jaren eene nieuwe stand-verwisseling (*dislocatie*) van het leger plaats heeft. Deze maatregel strekt zich echter niet tot alle regimenten uit, doch er zijn er, die, sedert de Julij-omwenteling, als ware het, tot drie malen de toer door geheel Frankrijk gemaakt hebben. Dit stelsel draagt dan ook zijne vruchten, daar het leger, in de loopende oogenblikken, bij de natie even inpopulair als de regering zelve is. Die toestand heeft de gemoederen der Fransche krijgslieden eene allernaangenaamste stemming gegeven; waardoor dan ook het verlangen naar oorlog en naar verovering, door nog meer andere drijfveren gespannen, zeer is toegenomen. Daarenboven zijn eenige bepalingen en voorschriften — zoo als b. v. die, dat de officieren van het Parijsche garnizoen, niet dan in dienstbetrekking in montering mogen verschijnen, en overigens buiten dienst zich in burger-kleeding moeten vertoonen (welke maatregel zich zelfs tot de vereenigingen aan het hof uitstrekt) — niet zeer geschikt, om aan het leger het zoo hoog noodige gevoel van eigenwaarde te geven of dit te doen verheffen.

Overigens blijven de herinneringen en denkbeelden uit den tijd van het keizerrijk, levendig in de gelederen van het leger, en van deze zoude men zich, bij eene geschikte leiding, met voordeel kunnen bedienen, hoezeer het ook toeschijnt, dat het tegenwoordig bestuur voor als nog daarop met ijverzucht van uit de hoogte neerziet.

Het stelsel van krijgvoering, dat onder deze omstandigheden dat leger het meeste zoude passen, is voorzeker de veroverings-oorlog, bewerkstelligd, door groote massa's naar buitenlands te doen heenstreamen, gelijkvormig aan het stelsel der eerste omwenteling. Zoo denken verre

weg de meeste Franschen; terwijl het voor hen onverwepelijke denkbeeld der zoogenaamde *natuurlijke grenzen*, onmisbaar de ligt vervoerbare Fransche hoofden, en welligt niet minder dan voorheen, zoude electriseren.

Militaire indeeling van Frankrijk.

Frankrijk is verdeeld in 20 militaire divisieën, en ieder van deze in eenige sub- of onder-divisieën. In elke militaire divisie heeft een luitenant-generaal het beheer; iedere sub-divisie staat onder een' generaal-majoor (*maréchal de camp*). Bij de eerste is gevoegd een intendant, bij de tweede een onder-intendant. In den eigenlijken zin zijn deze verdeelingen territoriale kommando's, en de troepen die zich onder hun bereik bevinden, staan slechts, wat betreft de rekrutering, het kazernement, verpleging en staatkundige aanwending, onder hun beheer. Zij hebben ook geene inspectieën over dezelve te houden, 't geen door inspecteur-generaals of intendanten, daartoe door den minister van oorlog benoemd, geschiedt.

Sterkte en indeeling der infanterie en kavallerie.

Er zijn geene koninklijke gardes meer. De linietroepen bestaan:

1°. Uit 67 regimenten van linie en 21 regimenten ligte infanterie, 4 bataillons ligte infanterie voor de bezittingen in Afrika, 12 straf-kompagnieën (*compagnie de discipline*, waarvan 7 kompagnieën fuseliers en 5 kompagnieën pionniers, de laatste zijn de zwaar gestraften); verder een bataillon inboorlingen van Algiers en een legioen vreemdelingen, uit 6 bataillons bestaande, insgelijks voor de dienst in Afrika (1), ten slotte 30 kompagnieën veteranen en de invaliden in de gestichten te Parijs en Avignon.

Elk bataillon bestaat uit 8 kompagnieën, waarvan 2 keur-kompagnieën (grenadiers en voltigeurs, de 6 overige kompagnieën worden *compagnie du centre* genoemd). De tegenwoordige sterkte der kompagnieën is ongeveer 80 man, zoodat het bataillon tusschen de 6 en 700 man telt. De regimenten, die van 4 op 3 bataillons zijn gebragt, tellen alzoo ongeveer 2000 man.

2°. De kavallerie is in drie klassen of soorten verdeeld, te weten: *a.* Reserve kavallerie: 2 karabinier- en 10 kurassier-regimenten. *b.* Kavallerie van linie: 12 dragonder- en 6 lancier-regimenten. *c.* Ligte kavallerie: 14 jager- en 6 huzaren-regimenten, eindelijk 3 regimenten jagers voor de dienst in Afrika (*chasseurs d'Afrique*, meestal vrijwilligers uit gegoedde familiën). Elk kavallerie-regiment is, naar de laatste verordening, in 5 eskadrons verdeeld; waarvan slechts 4 eskadrons uitrukken. Elk regiment heeft hoogstens 500 paarden.

De sterkte van het geheele Fransche leger kan ongeveer op de volgende aantallen aangeslagen worden:

Infanterie	190,000	man.
Kavallerie	26,000	α
Artillerie	15,000	α
Genie	3,300	α
Gendarmerie	14,500	α
Municipale garde en pompiers	1,200	α
Totaal	250,000	α

Rekrutering, dienstdijd en remonte.

De rekrutering is gedwongen, door middel der *conscription*, waarbij ieder Franschman, in staat om de wapens te dragen, zoodra hij zijn 21ste jaar bereikt heeft, voor de aanvulling van het leger, moet loten. Het staat echter ieder vrij, dien het lot treft om te moeten dienen, eenen plaatsvervanger te stellen, van welke vergunning thans, door verre weg de meeste gegoedde dienstplichtigen wordt gebruik gemaakt. Even als bij ons te lande, bestaan daartoe in Frankrijk assurantie-kantoren, welke hunne plaatsvervangers, meestal uit de oostelijke departementen trekken. Overigens bestaan er vele wettelijke dispensatiën, welke na de loting worden aangenomen, en waaraan als dan regt gedaan wordt, zoodat men in het algemeen kan aannemen, dat van de 150,000 lotelingen er 90,000 uitvallen. Daar men nu rekent dat ongeveer 290,000 jonge lieden jaarlijks hun 20ste jaar bereiken, en daaryan, naar boven aangeduide rekening, aan ongeveer 174,000 jonge lieden dispensatiën worden verleend, zoo blijft er, na aftrek van de 80,000 rekruten, die het leger jaarlijks noodig heeft, slechts 36,000 vrij te loten jongelingen over.

Het uitzoeken der rekruten geschiedt in de onderstaande volgorde:

- Karabiniers en kurassiers.
- Genie.
- Artillerie.
- Marine.
- Ligte kavallerie.
- Infanterie.
- Trein.

Hieruit laten zich zeer gemakkelijk de oorzaken afleiden, waarom de beide karabinier-regimenten uit zulke fraaie en kloeke menschen zijn te zamengesteld. De dienstdijd is wettiglijk bepaald op 7 jaren; tegenwoordig echter worden de lotelingen, na drie jaren onder de wapenen geweest te zijn, met onbepaald verlof naar huis gezonden. Deze worden door de jaarlijksche aanzienlijke ligting van 80,000 man vervangen. Overigens bestaat er eene vrijwillige werving.

In de laatste jaren heeft men een ontwerp gemaakt voor de samenstelling eener reserve, in navolging der Pruisische landstorm (*landwehr*). Er zoude namelijk in ieder departement een reserve-bataillon (*bataillon de recrutement et de réserve*), met een bezoldigd kader en

(1) Dit legioen is aan de koningin-regentes van Spanje afge-
staan.

kern, worden opgerigt; te vormen uit: 1°. Officieren op halve soldij. 2°. Uit manschappen die zich met eenjarig of onbepaald verlot in hunne haardsteden bevonden. 3°. Uit de zoodanige, welke, hoezeer dienstplichtig, echter in disponibiteit zich bevinden, d. i., jonge soldaten welke niet ingelijfd zijn geworden. Daarenboven zou er in elk departement, uit de jonge lieden die zich vrij ge- loot hadden, eene kompagnie vrijwillige scherpschutters (*Franc-tireurs*) gevormd worden. Dit ontwerp bestaat slechts op het papier, en tot nu toe is hetzelve nog niet ten uitvoer gelegd.

Er bestaan drie klassen van vrijwillige dienstnemingen (engagementen); namelijk van 7 tot 11 jaren, van 11 tot 15, en over de 15 jaren diensttijd; waarvan 1, 2 tot 3 chevrons, op het bovenste gedeelte van de mouw der rokken, het kenteeken zijn, en waaraan geldelijke toelagen worden toegekend. Deze chevrons zijn voor de soldaten en korporaals van wol, voor de onder-officieren van goud- of zilver-galon. Men klaagt echter tegenwoordig over het geringe aantal soldaten die opslag van dienst nemen. Men ziet ook zeer weinig oud-gediende korporaals.

De beide keur-kompagnien van ieder bataillon worden voltallig gehouden door het uitzoeken van manschappen uit de fuselier-kompagnien; daartoe moeten de uitgezochten voor 't minst een half jaar gediend hebben. Zoodra een grenadier of voltigeur zich slecht gedraagt, wordt hij naar de fuselier-kompagnie terug gezonden.

Er bestaan tegenwoordig in Frankrijk 10 remonte depots. De daarbij aangestelde officieren doen den aankoop van paarden, en deelen die aan de regimenten, naar eigen goeddunken, uit. De remonte-paarden moeten gemiddeld 5—7 jaren oud zijn. Voor een paard der zware kavallerie wordt te goed gedaan 650 francs; voor een paard der ligte kavallerie, artillerie of trein slechts 4 tot 500 francs. Men rekent dat in tijd van vrede, het $\frac{1}{3}$ gedeelte der paarden door remonte-paarden moet vervangen worden.

Kleeding.

De infanterie heeft blaauwe rokken, met lange panden, opene kragen en eene rei knopen met het nummer van het regiment. De linie-infanterie heeft roode, de ligte infanterie gele uitmonstering. Het ledertuig is wit. Er bestaat slechts eene kleur van pantalon, namelijk de roode (*garance, meekrap*). De witte linnen pantalons zijn afgeschaffd. Gedurende den zomer worden er wit linnen, en gedurende den winter zwart lakensche slopkousen gedragen. De fuselier-kompagnien hebben geene sabel, en dragen alzoo slechts de patroontasch-koppel, en aan de rechterzijde van deze bevindt zich de bajonet-schede. In plaats van schouder-lappen dragen zij contre-epauletten; daarentegen dragen de grenadiers (welke bij de ligte in-

fanterie *karabiniers* genoemd worden) roode, de voltigeurs gele epauletten. De chacots zijn van vilt, boven met rood omboord, met lederen bodem; zij zijn cilindervormig en hoog, aan de voorzijde voorzien van een schild met het nummer van het regiment, gedekt door den Franschen haan (*coc Gallois*). De kleppen aan dezelve staan loodrecht, de stormbanden zijn van leder. De grenadier-kompagnien hebben roode, de voltigeur-kompagnien gele ronde pompons, met wollen pluimen. De fuselier-kompagnien hebben kleine vlakke pompons, met het nummer van de kompagnie; tusschen het schild en de pompon bevindt zich de driekleurige kokarde. Men heeft thans overtreksels van wasdoek ingevoerd, die, behalve bij parades en inspectiën, altijd over de chacots gedragen worden; deze overtreksels zijn van achteren van eene regenklep voorzien.

De jassen (*capotes*) zijn van licht blaauw laken, met twee rijen knopen, en daar deze kort en niet te wijd is, zoo wordt dezelve insgelijks als overrok gedragen. Te zamen gerold, wordt dezelve in een zakje, van licht blaauw linnen, geborgen, en daarmede boven op den randsel bevestigd. Zoowel bij het exerceren als bij de garnizoensdienst wordt steeds met den randsel uitgerukt; doch dezelve is alsdan niet gepakt, maar door een houten geraamte uitgevuld (?). De veteranen-kompagnien onderscheiden zich door lissen aan de kragen. De linie-infanterie heeft geel metalen, de ligte infanterie wit metalen uitmonsteringen. Te velde krijgt ieder man eene veldflesch (daaromtrent worden nog proeven genomen). Ieder kompagnie of eskadron heeft eene waschvrouw (*canti-nière*). Deze dragen ronde verlakte hoeden (als de matrozen), blaauwe spencer, roode rok tot aan de knie, blaauwe voorschoot en blaauwe pantalon.

De onderscheidings-teekenen der onder-officieren bestaan, voor de sergeanten, uit een goud- of zilver-galon, dwars over het onderste gedeelte der mouw; voor den sergeant-majoor twee dergelijke galons; de adjudanten-onder-officier dragen gouden of zilveren epauletten, met eene streep, en van anderen wollen franjes. De adjudanten-majours dragen, bij de linie-infanterie, omgekeerd met hunne kameraden, zilveren, en bij de ligte infanterie, gouden kapiteins-epauletten.

De onderscheidings-teekenen der officieren zijn zilveren of gouden epauletten. Wanneer zij in dienst zijn, dragen zij daarenboven een zilveren ringkraag. De 2de luitenant draagt eene epaulet op den rechter- en eene contre-epaulet op den linker-schouder, de 1ste luitenant omgekeerd. De kapiteins twee volle epauletten. De bataillons-chefs eene contre-epaulet op den linker- en eene volle epaulet met zware franjes (*boullons*) op den rechter-schouder. De luitenant-kolonels dragen twee volle epau-

letten met zware franjes, doch de schouder-platen, bij goudene epauletten, van zilver, en omgekeerd. De kolonel draagt twee volle epauletten geheel van goud of zilver. Al de officieren dragen, naar rang, een of meerdere gouden of zilveren galons om den bovenkant der chacots; bovendien dragen de staf-officiieren, bij parades, driekleurige pluimen. Al de infanterie-officiieren zijn met korte sabels en koppels, bijna gelijk aan de Pruisische fuselier-officier-sabel, gewapend. Deze officieren mogen buiten dienst geene driekante hoeden dragen, en moeten alzoo altijd met de chacot verschijnen. Alle generaal-officiieren dragen blaauwe rokken, met gouden eikenloof op kraag, revers, opslagen, achter bij de rugknoopen en op de panden geborduurd; voorts gouden epauletten met sterren, rangsgewijze. De generaal-majors en luitenant-generaals hebben gegalonneerde hoeden, inwendig met zwarte vederen bezet; de hoeden der maarschalcken zijn door witte vederen onderscheiden. Op deze hoeden worden geene pluimen gedragen. De generaals dragen, in dienst, gouden sjerpen.

Het uiterlijk voorkomen der infanterie kan in geenen deele fraai genoemd worden; over het algemeen is hetzelfde slordig en verwaarloosd. De schouder-kwasten en pompons der keur-kompagnien staan echter zeer goed, en bemantelen het anders vrij onsierlijke voorkomen.

Kavallerie. De beide karabinier-regimenten dragen licht blaauwe korte rokken (*collets*), met roode uitmonstering, gele kurassen met witte zonnen op de borst, en gele Romeinsche helmen, met dikke roode wollen kammen, en koperdraad schupvormig gevlochten stormbanden. De rijbroeken zijn, even als die van de overige kavallerie-regimenten, rood (*garance*), met zwart lederen bezetsel. De kurassiers hebben blaauwe korte rokken, met uitmonsteringen van verschillende kleuren, regimentsgewijze; ijzeren kurassen en helmen met afhangende paardenstaarten, aan de spits des kams insgelijks voorzien van eenen afhangenden haarbundel. De dragonders hebben donker groene korte rokken, met uitmonstering van verschillende kleuren, regimentsgewijze, koperen helmen met afhangende paardenstaarten. De lanciers dragen roode collets (*garance*), met uitmonstering van verschillende kleuren, regimentsgewijze; roode czapka's met eene afhangende pompon van zwart paardenhaar. De jagers hebben groene collets, met eene rei witte bolvormige knoopen, roode chacot's met vangnoeren, pompons als de vorige. De huzaren dragen dolmans en pelsen, van verschillende kleuren, regimentsgewijze; chacot's als de vorige. De Afrikaansche jagers hemelsblaauwe kuttka's en roode czapka's.

Al de regimenten kavallerie dragen wit ledergoed; de karabiniers, kurassiers, dragonders, jagers roode wollen

en de lanciers witte wollen epauletten. De gendarmerie heeft lange donkerblaauwe rokken, beerenmutsen en hoeden, witte nestels, geel ledertuig en hooge stijve stevels. De municipale garde, insgelijks donkerblaauwe lange rokken, hooge stijve stevels, wit ledertuig, gele nestels en koperen helmen met afhangende paardenstaarten; de municipale garde te voet draagt chacot's. Deze laatste troepen bestaan uit oud-gediende soldaten en zijn zeer goed bereden. De nationale garde te paard zijn als lanciers gekleed, blaauw met zilver; zij is met lansen gewapend.

Van de gezamenlijke kavallerie doet de kleeding der dragonders zich het beste, die der lanciers zich het slechtste aan het oog voor. Overigens is de kleeding der kavallerie smaakvoller dan die der infanterie.

De officieren der kavallerie mogen, buiten dienst, eene frak (*fantaisie-rok*) met kleine hoeden, zonder pluimen, dragen.

Bewapening.

De infanterie heeft geweren van nieuw model; zij zijn iets langer en van een weinig kleiner kaliber dan de nieuwe Pruisische geweren. Het beslag is van ijzer, de lade van notenboomhout; de bajonet is kort, driekantig en hol geslepen, en met ringbeugel op het geweer bevestigd. Deze geweren, en vooral de nieuwe welke in de arsenalen worden opbewaard, zijn van bijzonder goede materialen en fraai bewerkt. De gemiddelde prijs van een geweer is 31½ frank. De schoots-verheid dezer geweren schijnt grooter dan die der Pruisische geweren. (Zie hierover verder het artikel over dit onderwerp, in n°. 3 van dezen Jaargang).

De voltigeur-kompagnien en de regimenten ligte infanterie zijn met iets korter, ligter en minder verdragende geweren, doch van hetzelfde kaliber, bewapend. In de tuighuizen der groote vestingen wordt een aanzienlijke voorraad, meest nieuwe, geweren opbewaard. Men begroot dit aantal op 1,500,000 stuks. De geweren waarmee de nationale garde gewapend is, zijn meest onbruikbaar en van vreemd kaliber.

Voor den vesting-oorlog zijn eveneens een groot aantal wal-geweren, van een nieuw model, vervaardigd. Deze wal-geweren hebben lange getrokkenne looppen, van groot kaliber, van percussie- of slag-sloten voorzien. Dezelve worden zonder laadstok van achteren geladen. Deze geweren kosten 63 frank. Men houdt zich te Vincennes onafgebroken bezig met het nemen van proeven met percussie- of slag-geweren, voor de bewapening der infanterie.

De infanterie heeft, in plaats van sabels, eene soort van Romeinsche zwaarden, ponjaard-sabels (*sabre poignard*) genaamd. Dezelve zijn lang 1½ voet, hebben eenen breeden tweesnijdden kling, waarvan men zich als hand-

bijlen of fachine-messen bedienen kan. De grenadier- en voltigeur-kompagnien, even als de onder-officieren en korporaals der fuselier-kompagnien, zijn met deze sabels bewapend; dezelve kosten aan het rijk $8\frac{1}{2}$ frank het stuk. Getrokkene bussen, voor het gebruik te velde, zijn bij de infanterie niet in gebruik.

De kavallerie is, in het algemeen, met sabel en pistolen gewapend. De sabels der reserve-kavallerie zijn regte, doch zeer ligte pallassen, die aan de punt eenigzins gebogen, en dus gelijktijdig voor houwen en steken geschikt zijn. De ligte kavallerie heeft eenigzins gekromde sabels met korven. Beide soorten kosten 22 frank het stuk. De dragonders hebben voltigeur-geweren zonder bajonetten; deze worden met de kolven naar beneden, in eenen schoen, gedragen. De ligte kavallerie (uitgenomen de lanciers) heeft karabijns (*mousquetons*), die aan het rijk op 27 frank het stuk komen te staan. Vier eskadrons van ieder lancier-regiment hebben lansen met drie-kleurige vlaggetjes (*flammes*), en één eskadron zonder lansen. Bij de jager-regimenten is dit juist omgekeerd; doch bij beiden worden de oudste en geoesfendste manschappen gekozen voor de lans-bewapening.

Bezoldiging, administratie en verpleging.

De Fransche soldaat is iets beter betaald dan de Pruisische; wanneer men echter de prijzen der levensbehoefden in Frankrijk in vergelijking stelt met die in Pruisen, dan staan de soldaten der beide legers, in bezoldiging, ongeveer gelijk.

De kavallerie is beter betaald dan de infanterie; de grenadiers en voltigeurs trekken hooger soldij dan de fuseliers, hetgeen zich ook tot de officieren uitstrekt. Diegene welke te Parijs garnizoenen houden, hebben toelagen; insgelijks de manschappen die zich voor zekeren tijd verbinden; deze laatstbedoelde toelagen nemen toe, naarmate der vroeger aangeduide klasse van dienstneming. Ieder man krijgt dagelijks $1\frac{1}{2}$ @ brood. De troepen in garnizoen zijn alle gekazerneerd, en maken escouadesgewijze menage (?), *Vordinaire* genaamd. Op marschen binnen 's lands moeten de soldaten zelve voor hunne voeding zorgen, zoo veel mogelijk moeten zij echter menage maken; daartoe ontvangen zoo wel de officieren als soldaten marsch-toelagen. Wat betreft de traktementen der officieren in het algemeen zijn de luitenanten beter, de kapiteins en staf-officieren daarentegen minder betaald dan die van het Pruisische leger.

De generale staf, waartoe ook gerekend worden de generale-officieren, trekt hogere traktementen dan die der linie. Die in de eerste categorie begrepen zijn, worden betaald: Een maarschalk van Frankrijk 30,000 franken, een luitenant-generaal in activiteit 24,000 fr., een generaal-majoor (*maréchal-de-camp*) in activiteit 15,000 fr.,

een kolonel 8000 fr., een luitenant-kolonel 7000 fr., een bataillons-chef 6000 fr., een kapitein 3000 fr., een luitenant 2000 fr. Vele der hogere officieren, voornamelijk de generaals, zijn buiten activiteit (*en disponibilité*). De zoodanige trekken de helft, en zelfs minder dan de boven aangeduide traktementen. De officieren der infanterie zijn het minste bedeeld: een kolonel heeft 5000 fr., de luitenant-kolonel 4300 fr., de bataillons-chef 3600 fr., de kapiteins, 1ste en 2de klasse, 2400 en 2000 fr., de 1ste luitenanten 1250 en 1100 fr., de 2de luitenanten 1000 fr. Daarenboven verkrijgen de officieren toelagen voor logement, te weten: De kolonel 800 fr., de luitenant-kolonel 720 fr., de bataillons-chef 640 fr., de kapitein 320 fr., de luitenant 220 fr. De traktementen der kavallerie zijn gemiddeld tusschen deze en den generalen staf, welke laatste het maximum trekt.

De maandelijksche soldijen der onder-officieren en manschappen zijn: de adjudant-onder-officier 51 fr., de sergeant-majoor 28 fr., de sergeant of fourier 22 fr., de korporaal 18 fr., de soldaten 13 fr., bij de keur-kompagnien bedraagt de verhooging van soldij ongeveer 2 fr. Onder-officieren welke tot officier benoemd worden, krijgen eene gratificatie om zich uit te rusten; bij de infanterie 550 fr. en bij de kavallerie 1050 fr.

Er bestaat in elk regiment een raad van administratie. Een kapitein van kleeding, zorgt voor de kleeding, en een kapitein-kwartiermeester (*trésorier*) voor het geldelijk beheer van ieder regiment, aan beiden zijn 1 of 2 officieren, als hulp, toegevoegd. De stoffen voor de groote montering-stukken worden door het ministerie, door tusschenkomst van aannemers, aan de regimenten toegedeeld; de maak- en arbeidsloonen worden in rekening gebragt. Daarenboven ontvangt elk regiment van 6—15,000 fr. jaarlijks voor muziek-regiments-scholen, enz.; van deze gelden behoeft geene verantwoording te worden afgelegd.

De onder-officieren en manschappen ontvangen alle 2 jaren een rok of collet, die der infanterie alle 3 jaren een vest met mouwen, die der kavallerie alle jaren een stalbuis. Alle wapenkorpsen ontvangen jaarlijks voor elk man een pantalon. De infanteristen krijgen alle 3 jaren een kapot, de kavalleristen alle 9 jaren een mantel. De gemiddelde prijs der groote kleeding-stukken, bedraagt per man, door elkander gerekend, jaarlijks 40 fr. Voor de aanschaffing der kleine equipment-stukken bestaat een bijzonder fonds; ieder soldaat ontvangt daartoe, bij zijne in diensttreding, naar gelang van het wapen waarbij hij wordt ingedeeld, 40—70 fr., en daarenboven 10—14 centimes dagelijks. Dit fonds noemt men *masse individuelle*, en wordt in de *livret* verantwoord.

De officieren ontvangen geene tafelgelden, doch de ongetrouwde officieren zijn verpligt, zoo veel als doenlijk

is, met elkander (rangsgewijze) het middagmaal te houden; hetzelfde wordt van de onder-officieren gevorderd. De kazernen zijn, over het algemeen, zeer slecht, en zoo wel uit- als inwendig onzindelijk. De manschappen slapen met tweeën in één bed. Men is tegenwoordig bezig ijzeren slaapkribben in te voeren. Het ameublement der kazernen en wachthuizen, even als de transport-middelen voor marcherende troepen, geschieden door aanneming; doch in iedere militaire divisie bestaan daarvoor afzonderlijke overeenkomsten. De regimenten worden jaarlijks meermalen geinspecteerd, door bijzonder daarmede belaste inspecteur-generaals en intendanten.

Rangen, en graadgewijze afdeling derzelve, betrekkingen en avancement.

De generaal-officieren bestaan uit: maarschalken van Frankrijk, luitenant-generaals en generaal-majors (*maréchaux de-camp*). Drie van de thans levende 12 maarschalken zijn sedert 1830 benoemd. De 400 thans bestaande luitenant-generaals en generaal-majors zullen langzamerhand tot op 250 terug gebracht worden. De generale staf telt daarenboven 28 kolonels, 32 luitenant-kolonels, 119 eskadrons-chefs, 300 kapiteins en 66 luitenants (de laatsten zijn uit de linie genomen).

Een regiment infanterie telt aan officieren: 1 kolonel, 1 luitenant-kolonel, 3 bataillons-chefs, 1 majoor, 29 kapiteins (24 kompagnies-kommandanten, 3 adjudanten-majors, 1 kapitein van kleeding en 1 kapitein-kwartiermeester), 29 eerste en 29 tweede luitenants.

Een kavallerie-regiment heeft: 1 kolonel, 1 luitenant-kolonel, 2 eskadrons-chefs (staf-officieren, elk twee eskadrons kommanderende), 1 majoor, 13 kapiteins, (namelijk 10 bij de eskadrons, waarvan de 5 oudsten eskadrons-kommandanten zijn en *kapitein-kommandanten*, terwijl de 3 jongsten *2de kapiteins* genoemd worden; verder 1 kapitein-adjudant-majoor, 1 kapitein van kleeding en 1 kapitein-kwartiermeester). Eindelijk per eskadron 1 eerste en 1 tweede luitenant (*lieutenant en second*) en 2 onderluitnants.

Elk regiment, zoo wel infanterie als kavallerie, heeft een chirurgyn-majoor, en meerdere *aide majors* tot hulp. Men rekent dat er, gemiddeld, $\frac{1}{10}$ van het geheele leger in Frankrijk, en $\frac{1}{10}$ in Afrika, in de hospitaalen en infirmeriën behandeld worden. De veld-predikers (*aumoniërs*) zijn bij de regimenten, sedert de Julij-omwenteling, afgeschaff; de soldaten worden ook niet meer genoodzaakt om te biechten.

De betrekkingen of functiën der officieren, tot den staf der regimenten behoorende, zijn de volgende:

De kolonel heeft de opperste leiding van alle de takken der dienst, en is voor alles verantwoordelijk; hij mag zich echter niet te veel met de details ophouden, waar-

voor hem, in zekeren zin, twee staf-officieren (de luitenant-kolonel en majoor) tot hulp zijn toegevoegd. De oudste dezer twee officieren, de luitenant-kolonel, vervangt den kolonel bij diens afwezigheid, en is daarenboven bijzonder belast met het toezigt over de krijgstuicht en verdere takken der dienst. De majoor voert het bevel over het bataillon wiens chef afwezend is. De majoor heeft overigens het opzigt over de administratie van het regiment en die der kompagniën, en is, als ware het, chef der bureaucratie van het regiment, waarin hij geholpen wordt door de adjudanten-majors. Op den voet van oorlog voert de majoor het bevel over het depôt. Overigens is de dienst der andere officieren bijna op gelijken voet als de onze. De adjudanten-majors zijn niet bereiden, zijnde dit een gebrek dat men dagelijks gevoelt.

Het avancement is, in het algemeen, bij het Fransche leger (tot en met den kapiteins-grad) beter dan in het Pruisische leger; daarentegen wordt in het eerste dezer landen de rang van officier zelden voor de 20 jaren gegeven. De ancienniteit is tot grondslag van het avancement aangenomen, en wordt, tot aan den rang van staf-officier, vrij getrouw gevolgd. De opene plaatsen worden vervuld, $\frac{2}{3}$ door onder-officieren en $\frac{1}{3}$ uit de militaire scholen.

De eerbewijzingen, het houden der policie en de straffen zijn bijna dezelfde als in ons leger gebruikelijk.

Ofschoon de krijgstuicht wel niet voorbeeldig kan genoemd worden, zoo bestaat er echter hier en daar een goede korps-geest, en zonder juist groote geestdrift voor de bestaande orde van zaken aan den dag te leggen, schijnt er echter een tamelijk goede wil te heerschen.

Het onderwijs, de vorming en oefening der troepen.

De voorschriften voor de inwendige en velddienst zijn zeer uitvoerig, over het algemeen zeer goed gesteld en met zorg bearbeid. Men vindt er evenwel nog vele reeds verouderde zaken in vermeld en voorgeschreven, welke men, zoo het schijnt, met voordacht heeft behouden, om aan de veranderingen, waaraan het leger toch reeds zoo zeer is onderworpen geweest, paal en perk te stellen. Overigens zijn daarmede groote en nog levendige herinneringen verbonden, die men het niet waagt aan te tasten. Eenige dezer voorschriften zijn door ministeriële verordeningen gewijzigd, zonder daarom de grondbeginselen, waarop ze berustende waren, te herscheppen; deze wijzigingen hebben voornamelijk ten opzichte der exercitie-reglementen plaats gehad, die, met dat al, nog niet veel verschillen met die van het jaar 1789. Men heeft in dezelve nog behouden de langzame passen, het knielen van het eerste gelid bij de pelotons-vuren, het regts-om-keert maken met twee wendingen, het veelvuldig herhalen der kommando's door de pelotons-kommandanten, de wijdloopigheden bij de rigtingen door guides, enz., enz. Bij

de exercitiën merkt men op, dat er nog eene zekere gehechtheid bestaat aan de school-evolutiën in linie. Aanvallen en stoute bewegingen komen zelden voor. De steller dezès heeft, o. a., vele manoeuvres der kavallerie bijgewoond, doch nimmer door dezelve *charges* zien maken, of bewegingen in sneller tempo's dan in draf zien uitvoeren. Bij zelfs zeer eenvoudige manoeuvres van meerdere kavallerie-regimenten, gebeurde het niet zelden dat er verwarring plaats greep. Overigens komt de indeeling van het infanterie-bataillon in 8 pelotons (ieder kompagnie vormt een peloton), en die van het eskadron in vier pelotons, vrij wel overeen met die van het Pruisische leger (doch daar bestaan slechts 4 kompagnien per bataillon, terwijl iedere kompagnie in twee pelotons, even als bij ons, wordt gedeeld). Ieder peloton is verdeeld in halve en $\frac{1}{4}$ peloton, welke laatsten sectiën genoemd worden. De aanval-kolommen worden bij de infanterie meestal op de vleugels gevormd, met divisie (2 pelotons) front; dewijl, bij deze hunne lievelings-formatie, een der keurkompagnien zich aan het hoofd bevindt. Bovendien heeft de infanterie nog eene formatie, die der aanval-kolommen, op het midden; doch deze wordt alleen dan aangenomen, wanneer men tot de vorming van het *carré* wil overgaan. Het reglement schrijft ook nog formatiën van meerdere bataillons (met verdubbeling der gelederen en met eene reserve in het binnenste), tot een *carré*, voor. De divisien hebben van elkander, bij de formatiën der kolommen op het midden, pelotons-afstanden. Bij de kolom met divisien, wordt de divisie door den oudsten kapitein van de twee in linie zijnde kompagnien aangevoerd, deze marcheert voor het midden der divisie, terwijl de jongste kapitein in het voorste gelid tusschen de beide kompagnien marcheert. Bij de evolutiën treden de sappeurs achter het gelid, bij de marsch-kolommen marcheren zij voor de tamboers. Behalve het regiments-muziek (dat doorgaans niet veel beteekend) heeft elk bataillon hoornmuziek. Groote evolutiën geschieden in onregelmatige marsch-passen. De parade-marsch staat in eene stiefmoederlijke achting; waarbij weinig gezien wordt op de houding van den man, noch op de onbeweeglijkheid in het gelid. De tempo's van den gezwinden pas zijn snel en levendig.

Er wordt weinig getirailleerd, zelfs niet bij de regimenten ligte infanterie, en wordt het gedaan, dan geschiedt het met kleine afdeelingen; de voltigeur-kompagnien worden hiertoe bij verkiezing genomen. Het 3de gelid is niet bij voorkeur bestemd tot het tiraileren; is er een grooter aantal tirailleurs noodig, dan neemt men afdeelingen uit de midden; in welk geval het 3de gelid de ontstane opening vult. Het zogenaamde parade-tiraileren, om de oogen te bevredigen, kent men niet.

Niettegenstaande de bewapening der dragonders met ligte infanterie-geweren, zoo worden zij zeer weinig in de dienst en de evolutiën te voet geoefend. Daartoe zijn zij ook niet doelmatig genoeg gekleed.

De beide wapenen worden, gedurende den zomer, in het schijfschieten geoefend. De schijven voor de infanterie zijn 6 voeten hoog en 2 voeten breed. Bij de eerste oefening zijn de schijven door zwarte strepen in 4 gelijke deelen verdeeld, om de manschappen het doelen op verschillende afstanden begrijpelijk te maken. Bij elk der viervolgende afstanden, waarop naar de schijf geschoten wordt, moet de man telkens op een dezer afdeelingen hooger doelen. De geringste afstand is 140 passen (50 toisen), iets binnen het visier-schot van het Fransche geweer. De tweede afstand is 195 passen (70 toisen), de derde 250 passen (90 toisen), de vierde 280 passen (100 toisen). Overigens worden de manschappen insgelijks geoefend, om op bergachtig terrein naar de schijf te schieten. De beste schutters bekomen premiën, ook is het niet ongewoon te zien, dat de prinsen of de opperbevelhebbers, in de kampen, om prijzen laten schieten.

Groote manoeuvres, met inachtneming van den terrein-toestand en in vereeniging met de andere wapens, vallen zelden voor.

In den loop van dit jaar zijn er drie oefenings-legers voorgeschreven geweest: te Compiègne, St. Omer en te Luneville. In het eerste (het grootste) waren 5 regimenten infanterie (waaronder één regiment ligte infanterie), à 2 bataillons, 4 regimenten kavallerie en 2 batterijen artillerie, gedurende 3 maanden vereenigd. De infanterie was in tenten gelegerd, doch de kavallerie kantonneerde. Even zoo kantonneerde de bij Luneville vereenigde 6 regimenten dragonders en rijdende artillerie. In geene dezer drie kampen zijn dit jaar zoogenaamde groote veldmanoeuvres uitgevoerd. Zoo als men den steller dezès wilde verzekeren, geschiedde dit, omdat er in het voorgaande jaar, bij het uitvoeren van spiegel-gevechten, vele manschappen, door het vuren tegen elkander, waren gekwetst geworden, en dat zulks tot wederzijdsche verbittering aanleiding had gegeven, 't geen men dit jaar had willen vermijden. Er mogen echter wel andere oorzaken bestaan, die tot dezen maatregel hebben aanleiding gegeven. De strekking dezer oefenings-legers schijnt echter eerder staat- dan zuiver krijgskundig te zijn. Het concentreren van een aantal troepen in groote garnizoenen, en de vrees om ze te veel te verdeelen vloeit uit hetzelfde beginsel voort. Overigens doet men alles, om het den troepen in de kampen aangenaam te maken; men vermoeit ze zeer weinig, zoodat er hoogstens 3 malen in de week geëxerceerd wordt.

De eenige praktische zijde die men bij de infanterie-

oefeningen opmerkt, is de exercitie in het vuur, dat dikwerf, zelfs bij de nationale garde, plaats heeft.

Nopens het tot een bijzonder nuttig doel aanwenden der infanterie in tijd van vrede, is er in dit jaar een koninklijk bevelschrift in het licht gegeven, waarbij wordt bepaald, dat de infanterie, tegen eene matige toelage als dagloonen, kan gebezigd worden bij den straten- of wegbouw.

Onder al de voorschriften, en deze zijn groot in getal, onderscheidt zich die voor de dienst te velde (in 1831 op nieuw omgewerkt), door hare doelmatigheid, duidelijke en tevens beknopte voordragt. Zonder een geheel overzicht van dit voorschrift te geven, zal de steller dezès echter de voornaamste punten aanhalen, genoegzaam om zich een denkbeeld van het geheel te kunnen vormen.

Het leger te velde zijnde, wordt verdeeld in divisien, brigaden, vleugels en een centrum. De divisie bestaat gewoonlijk uit een wapensoort en 2 of 3 brigaden tot onderdeelen. Tot de dienst der voorposten worden brigaden ligte troepen genomen, uit alle wapenen te zamengesteld. De huzaren en jagers worden bij voorkeur tot deze dienst gekommandeerd, terwijl de lanciers en dragonders meest tot divisien worden aaneengevoegd of de infanterie-divisien worden toegevoegd. De kurassiers worden altijd in reserve gehouden. Bij gemengde kommando's heeft altijd de kommandant der infanterie, bij gelijken rang met die der kavallerie, het opperbevel, zonder de ancienniteit in aanmerking te nemen. Het kan echter plaats hebben dat een officier van den generalen staf, bij gelijken rang met den chef van den infanterie-troep, het bevel over dezelve opneemt. De inrigting der legerkampen is dezelfde als die bij het Pruisische leger in gebruik; de straten derzelve zijn echter minder diep, waardoor het legerkamp een grooter front verkrijgt. De tenten zijn niet rond maar langwerpig. De keukens zijn voor de officiers-tenten, de *latrinen* voor het front, doch tusschen deze en de rei wachten gelegen. In plaats van de bataillons-bronnen, gebruike men in het legerkamp te Compiegne groote kuipen, van onderen met een' kraan voorzien, waarin het water gepompt, door zand gefiltreerd en gezuiverd werd. In de legerkampen worden dagelijks 3 appels gehouden; bij het middag-appel treden de kompagnien met wapens en gepak aan. Bij het morgen- en

avond-appel behoeft slechts de officier der week tegenwoordig te zijn.

Het is slechts bij uitzondering dat men bij de voorposten-dienst *dubbele* posten nitstelt; zulks geschiedt alleen op zeer gewichtige of gevaarlijke punten, bij jonge troepen, enz. Dergelijke posten worden nitsluitend *sentinelles* genoemd, om ze van de schildwachten in vredes-tijd te onderscheiden, als wanneer ze *factionnaires* genoemd worden. Gedurende den marsch en de halte, worden alleen aan de hoogste bevelvoerders eerbewijzingen gedaan. De kommandant der gendarmerie van een leger voert den titel van *grand Prévot*, die eener divisie *Prévot*. Deze zijn belast met de handhaving der policie in het leger en op de marschen. Al de niet strijdenden in den leger-trein, zoo als marketenters, geleiders van bagagie, enz., staan onder zijne bevelen en controle; ook de sauegardes behooren tot zijnen werkkring. Al de buit die den vijand wordt ontnomen, behoort aan de troepen die denzelven gemaakt heeft; bestaat hij in levensmiddelen of munitie, dan wordt daarvoor eene geldelijke vergoeding genoten. Bij het verdeelen van den buit, heeft de staf-officier regt op vijf individuele aandeelen, en alzoo afklimende voor de mindere graden, daarenboven heeft de kommandant der troepen, door welke de buit veroverd is, zes aandeelen. De bevelhebber van eenen bevestigden post mag alleen, bij volstrekt gebrek aan munitie, en wanneer de helft van zijne manschappen buiten gevecht gesteld zijn, een verdrag met den vijand aangaan, en dan nog alleen op eervolle voorwaarden. Zoo wel deze als de kommandanten van vestingen, die een verdrag met den vijand gemaakt hebben, moeten zich voor eenen krijgsraad regtvaardigen. Bij den aanval van vestingen, zullen de militaire arbeiders, tot aansporing van arbeidzaamheid, bijzonder betaald worden. De schildwachten in de loopgraven mogen hunne randsels als dekkings-middelen gebruiken, van twee randsels vormen zij een schietgat op de borstwering. Eenige manschappen aan het hoofd van storm-kolommen geplaatst, zullen, voor onvoorziene gevallen bij het beklimmen der bressen, van ladders voorzien worden.

Deze notitiën zullen, zoo wij vertrouwen, genoegzaam zijn, om de Fransche infanterie en kavallerie van meer nabij te leeren kennen.

B I J L A G E V,

Behoorende bij den Militairen Spectator, 4de Deel, n°. 5.

(Maand November, 1835.)

De in artikel 4 van 's Konings besluit, van den 8sten September 1835, n°. 26, bedoelde bepalingen, laten wij hier volgen; zullende de bepalingen, bedoeld in art. 8 van bovengenoemd besluit, met die, aangewezen in het eerste artikel van het examen n°. 1, in de *Bijlage* van het volgende nummer worden opgenomen.

D.

VOORSCHRIFT VAN EXAMEN,

door de onder-officiëren, bij de korpsen infanterie, kavallerie en mariniers, af te leggen, tot het verkrijgen van den rang van officier, en de wijze waarop hetzelfde zal afgenomen worden.

I. HOOFDSTUK.

Algemeene bepalingen.

Art. 1. Alle ongehuwde onder-officiëren bij de korpsen infanterie, kavallerie en mariniers, welke door een goed gedrag, een goed militair voorkomen en eene beschaafde opvoeding, geoordeeld worden geschikt te zijn om tot officier in aanmerking te komen, zullen tot het afleggen van het examen worden toegelaten.

Zoo lang er nog kadetten bij de korpsen zijn, zullen dezelve, even als de onder-officiëren en onder dezelfde voorwaarden van admisie, tot het afleggen van het examen toegelaten worden.

Art. 2. De aantekeningen in het register van aanbevelingswaardige onder-officiëren, volgens art. 6 van het besluit van den 20sten Junij 1822, n°. 30, zullen bepaaldelijk aanspraak geven ter toelating tot het afleggen van het examen.

Art. 3. De generaals met het toezigt over de instructie bij de korpsen belast, zullen, bij gelegenheid hunner te houden inspectiën, te dien einde, met de grootste nauwgezetheid de vereischten in acht nemen, welke bij het gezegde art. 6, wegens de inschrijving in het bedoeld register zijn voorgeschreven.

Art. 4. Hoewel de gehuwde onder-officiëren niet tot het afleggen van het examen kunnen toegelaten worden, zullen dezelve niettemin in het aanbevelings-register kunnen worden ingeschreven, ter beoordeeling op welk eene wijze, overeenkomstig de bestaande bepalingen, de aan den dag gelegden ijver en kunde zal kunnen worden beloond, hetzij door hen met eene burgerlijke bediening of hen met eenen anderen geschikten post te begunstigen.

Art. 5. Zij die bij het afleggen van het examen aan hetzelfde niet mogten hebben voldaan, zullen de vrijheid hebben zich nader aan te bieden tot het afleggen van een tweede examen, doch dan nogmaals geene voldoening gevende, zullen zij tot een derde en laatste niet meer kunnen worden toegelaten, dan op de bijzondere gemotiveerde voordragt daartoe, door de commissie van inspectie over het militair onderwijs, aan den commissaris-generaal van oorlog in te zenden.

II. HOOFDSTUK.

Van het examen.

Art. 6. Het examen heeft zoo wel tot doel de onder-officiëren aan te moedigen, zich ijverig toe te leggen, daar het nu van hen zelve zal afhangen, de aanspraak te verkrijgen van tot officier te kunnen bevorderd worden, als ook de verzekering te hebben, dat, eens officier geworden, zij de bekwaamheden bezitten tot het wel volbrengen van hunne onderscheidene pligten en dienst-verrigtingen, in vrede en in oorlogstijd vereischt wordende, en dat zij zoo veel mogelijk in hun onderwijs niet te verre achterlijk zijn met de officieren welke van de Koninklijke Militaire Akademie komen.

Art. 7. Het examen zal zich bepaaldelijk tot de volgende onderwerpen uitstrekken:

a. *De talen.*

Eene genoegzame kennis der Nederlandsche taal, om zich in dezelve verstaanbaar uit te drukken, het kommando goed te voeren, de instructie der manschappen wel te leiden, en de noodige verklaringen te kunnen geven, orders over te brengen, en dezelve zonder zinstorende fouten te schrijven.

Eenige opleiding in de Fransche, Hoogduitsche of Engelsche talen, als die der omliggende rijken, zal als eene aanprijzenswaardige kundigheid in den geëxamineerden betracht worden.

b. *Schrijven.*

Eene goede leesbare vaardige hand, blijkbaar uit het maken van kleine opstellen, militaire rapporten en staten, waarin orde, duidelijkheid en eene zekere netheid zal moeten bevonden worden.

c. *Het rekenen.*

Tot en met het verkleinen der gewone en tientallige breuken, met de noodige toepassing en verklaring der rekenkundige en meetkundige evenredigheden en reeksen, en het tiendeelig stelsel van maten en gewigten.

d. *De algebra.*

Waar toe behoort de leer der exponenten en logaritmen,

de heffing tot magten, het trekken der vierkants-wortel en de bepaalde vergelijkingen van den eersten en tweeden graad.

e. *De meetkunde.*

De grondbeginselen derzelve tot en met de gelijkvormigheid der figuren, het berekenen van den inhoud van platte vlakken, welke door rechte lijnen begrensd zijn, zoo als ook die van de cirkels, benevens derzelve sectoren en segmenten.

De elementaire lichamelijke meetkunde, alleen praktisch, namelijk het berekenen van den inhoud en van de oppervlakte der daarbij voorkomende lichamen, met behulp van de hiertoe dienende bekende formules, toegepast op voorwerpen die in het militaire voorkomen, zoo als: het berekenen van den inhoud eener gracht, borstwering, flèche.

f. *De driehoeksmeting.*

Vaartoe behoort: de kennis van den aard dezer meting en de daarbij voorkomende hulplijnen, alsmede om vaardig, met behulp van de gewone logaritmische tafels, driehoeken op te lossen.

g. *De werkdadige meetkunde.*

Uitleggen, hoe men, met behulp van een wijkkelkruis, of astrolabium, een aangenomen basis, de loodlijnen plaatst, welke dienen moeten om den inhoud van vlakke landen te berekenen.

Aanwijzen hoe men, door het meten van eenige hoeken en lijnen, de afstanden, hoogte en lengte van ontoegankelijke voorwerpen kan vinden, met behulp van trigonometrische berekeningen, en de afstanden, alleen door behulp van koorden-tafels.

Hoe met het planchet en de boussole een terrein op te nemen, en hetzelfde met de voorwerpen, welke zich daarop bevinden, in teekening te brengen, en aldus eene kleine situatiekaart te vervaardigen.

Afstanden met het bloote oog, en hoeken bepalen, ten einde, bij gebrek van eenig meet-instrument, eene figurative-kaart van een terrein te kunnen ontwerpen.

Verklaren, hoe men, in sommige gevallen, door het uitzetten van staven of baken, met het bloote oog, genoegzaam voldoende kan waterpassen.

h. *Het regtlijnig teekenen.*

Het constrüeren van nuttige meetkunstige figuren en werkstukken, tot de elementaire géométrie behorende.

Het vervaardigen van de meest gebruikelijke, zoo gewone als proportionele schalen, benevens de oefening en het gebruik derzelve in het bijzonder, ook het vergrooten en het verkleinen van teekeningen, door middel van proportionele schalen en ruiten.

Het teekenen der hoofdlijnen van de meest gebruikelijke veld-verschansingen, en van eene regelmatige vesting met de daarbij voorkomende buitenwerken.

i. *Veld-verschansing*

Het maken van fascinen, schanskorven, horden, enz., en het steken van de verschillende soorten van zoden.

Het aanwijzen, hoe eene flèche of eene redoute, voor een

bepaald aantal manschappen, moet worden afgestoken, en hoe dezelve met fascinen, schanskorven of zoden wordt bekleed, tot welk doeleinde dezelve worden aangelegd en hetgeen men tot dekking en versterking van dezelve aanbrengt.

Verklaren, met behulp van teekeningen, op welke wijze de veld-verschansingen worden aangevallen en verdedigd.

Een oppervlakkig denkbeeld hebben van de belegerings-kunst (*attaque et défense des places*), en bepaaldelijk van diensten welke de infanterie en kavallerie hierbij hebben waar te nemen.

k. *Velddienst.*

Het grondig kennen van de onderscheidene dienst-verrigtingen en pligten in het veld, en bepaaldelijker voor het wapen waartoe de aspirant behoort.

Ter verkrijging dezer kundigheden, zullen de onder-officieren de beste werken, welke dit onderwerp behandelen, raadplegen, in afwachting dat een reglement op de velddienst zal gegeven worden.

l. *Kennis, uitwerking en gebruik der verschillende wapenen.*

De aspiranten zullen grondig moeten bekend zijn, met alles wat het uit elkander nemen en ineenzetten der wapenen betreft.

De benaming van derzelve deelen kennen, als ook ten naastbij de schoots-verheden met de onderscheidene projektillen, en een denkbeeld hebben van derzelve uitwerking, en zich in het confectioneren der scherpe en exercitie-patronen verstaan.

m. *De dienst-reglementen.*

De aspirant zal eene schriftelijke verklaring van den bevelvoerder van zijn korps overleggen, in hoe verre hij in de onderscheidene reglementen onderwezen en bedreven is. Die der kavallerie zullen, bovendien, nog eenig onderrigt in de kennis der paarden aan den dag behooren te leggen, als ook ten aanzien der middelen, welke, bij kleine ziekten, moeten aangewend worden, het beslaan der paarden, de kwaliteit der fourages, enz.

Degenen welke tot de betrekking van luitenant-kwartiermeester in aanmerking wenschen te komen, zullen, behalve de in het algemeen verlangde kundigheden, proeven moeten geven van hunne kennis in de administrative dienst.

n. *De kennis.*

De algemeene geschiedenis behoeft slechts in groote trekken bekend te zijn; de Vaderlandsche geschiedenis meer volledig en tijdrekenkundig.

o. *De aardrijkskunde.*

De kennis hiervan, moet in dezelfde verhouding staan met die der algemeene en Vaderlandsche geschiedenis.

De aardrijkskunde van het Vaderland strekt zich ook uit tot in de overzeesche bezittingen, terwijl omtrent het Koninkrijk meer bijzonder eenige kennis wordt vereischt aangaande deszelfs voortbrengselen, met opzigt vooral tot de militaire hulpbronnen die hetzelfde oplevert; als ook de kennis van de gesteldheid van het land, uit een militair oogpunt beschouwd.

Art. 8. Het examen van onder-officieren der mariniers ter verkrijging van den rang van tweeden luitenant in dat wapen, ondergaat eenige wijziging, namelijk:

Zij zullen worden geëxamineerd over *de talen, het schrijven, het rekenen, de algebra, de meetkunde, de driehoeksmeting, de werkdadige meetkunde, de velddienst, de geschiedenis en aardrijkskunde*, even als in het vorige artikel is gezegd; zullende de aspiranten, ten aanzien hunner bedrevenheid in de onderscheidene dienst-reglementen, insgelijks behooren te doen blijken, door schriftelijke verklaringen van de bevelvoerende officieren van de korpsen.

Wat de overige onderwerpen betreft, zal bij:

Het regtlijng teekenen, in stede van het teekenen der hoofdlijnen van de meest gebruikelijke veld-verschansingen en van eene regelmatige vesting, gevorderd worden het teekenen van verschillende kust-batterijen en zee-forten.

De veld-verschansing, in plaats van het aanwijzen, hoe eene flèche of eene redoute moet worden afgestoken, enz., aantoonen, hoedanig gewone kust-batterijen aangelegd en bekleed worden.

De kennis, uitwerking en gebruik der verschillende wapenen; meer bijzonderlijk en naauwkeurig wordt geëischt te kennen: de schoots-verheden van het op de kusten gebruikelijke zwaar geschut, de bediening van hetzelfde, het rigten tegen de in verschillende bewegingen zijnde schepen, en hoe men met gloeiende kogels vuurt.

Eindelijk zullen zij ook het geven van signalen, bij dag en nacht, moeten kennen.

Art. 9. Ongehuwde verdienstelijke onder-officieren, die lange jaren gediend en zich altijd voorbeeldig en eervol gedragen hebben, doch zich bezwaarlijk alle de vereischt wordende kundigheden, tot het afleggen van het gewoon examen, kunnen eigen maken, wjl zij in hunne jeugd geene opleiding ontvangen hebben, zullen, naar bevind van zaken en aan de algemeene voorwaarden van admmissie voldoende, tot het afleggen van het volgend lichtere examen worden toegelaten, namelijk:

- a. *De talen.*
- b. *Het schrijven.*
- c. *Het rekenen.*

Even als bij het gewoon examen.

- d. *De meetkunde.*

Alleen de grondbeginsels derzelve tot en met de gelijkvormigheid der figuren.

- e. *De veld-verschansing.*
- f. *De velddienst.*
- g. *Kennis, uitwerking en gebruik der verschillende wapenen.*

Van de onderwerpen, begrepen onder *d, e, f* en *g*, behoeft alleen eene algemeene kennis aan den dag gelegd te worden.

III. HOOFDSTUK.

Art. 10. Het examen der onder-officieren van de infante-

rie, kavallerie en mariniers, zal jaarlijks in de maand Februarij plaats hebben, hetzij voor de commissie van inspectie over het militair onderwijs, wanneer deszelfs overige werkzaamheden dit zullen toelaten, of wel door de commissiën met deze taak speciaal te belasten.

De voordragt tot benoeming derzelve zal door de eerstgemelde commissie aan den commissaris-generaal van oorlog worden ingezonden, bij welke voordragt tevens de plaatsen zullen worden aangewezen, alwaar de aspiranten, uit de onderscheidene gedeelten van het Rijk, zullen behooren te worden vereenigd.

Art. 11. De commissiën met het afnemen der examina's belast, zullen een omstandig register aanleggen, waarin de uitslag van het examen, in alle deszelfs bijzonderheden, zal vermeld worden.

Art. 12. Een extract uit hetzelfde zal aan den commissaris-generaal van oorlog worden ingezonden, welke bij het doen van voordragten aan Zijne Majesteit tot het bevorderen van onder-officieren tot 2de luitenants, een kopij-extract uit hetzelfde zal moeten overleggen.

Voorloopig vastgesteld bij 's Konings besluit van den 25sten September 1826, n°. 9.

Mij bekend,

De secretaris van Staat,

(get.) J. G. DE MEY VAN STREEPKERK.

Accordeert met deszelfs origineel,

De griffier ter staats-secretarie,

(get.) L. H. ELIAS SCHOVEL.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Bij de 17de afd. inf.: tot adjudant de 1ste luit. J. VV. Sijndikus, van het depôt der afd. Bij het regiment lanciers: tot adjudant de 2de luit. Plaijter, van het reg. Bij het reg. lichte dragonders n°. 4: tot administrateur van kleeding en wapening, de gepensioneerde kap. G. L. Brunings. Bij het wapen der genie, dienstdoende in Oost-Indië: de kadet G. H. Uhlenbeek, van de militaire akademie. Tot generaal-majoor en plaatselijke kommandant der 2de klasse te Deventer: de kol. J. A. Tellegen, thans plaats. komm. te 's Gravenhage. Tot plaats. komm. der 2de klasse te 's Gravenhage: de luit.-kol. J. Cox van Spengler, van de 8ste afd. inf. Tot plaats. komm. der 3de klasse te Geertruidenberg: de majoor P. Laasman, van de 7de afd. inf. Tot plaats-majoor van de 2de klasse aan den Helder: de 1ste luit. adjudant D. Rembges, van de 17de afd. inf. Tot plaats-majoor van de 3de klasse te Leijden: de 1ste luit. P. H. Thiebaut, van de 8ste afd. inf. Tot 2den luit. plaats-majoor der 3de klasse te Naarden: de sergeant-majoor, met rang van 2den luit., M. H. Terlinden, van de garnizoens-

troepen te Heusden. Tot plaats-majoor der 3de klasse, te Nijmegen: de adjudant-onder-officier H. Gruts, van de 18de afd. inf.

OVERPLAATSINGEN.

Bij de troepen dienstdoende in Oost-Indië: de 2de luitenants P. C. S. Rauws en F. W. L. A. Peuchen, van de 12de afd. inf. Bij de afd. grenadiers, bij het 2de bat.: de 2de luit. M. Ruth, van het depôt. Bij het depôt: de 1ste luit. J. van Haef-ten, van het 2de bat. Bij het reg. lanciers: de 2de luit. à la suite K. H. van Tuijll van Serooskerken, van het reg. ligte dragonders n°. 5. Bij het reg. lanciers, bij het depôt: den adjunct-paarden-arts Hinze, van de eskadrons te velde, van het reg. Bij de 17de afd. inf.: de tijdelijke officier van ge-zondheid van de 2de klasse J. Burkard, van het korps jagers van Cleerens. Bij de 12de afd. inf., bij het res.-bat.: de 1ste luit. Schreurs, van het depôt; bij het 1ste bat.: de 2de luit. Prinsen, van het res.-bat., beide der afd. Bij de 7de afd. inf., bij het 1ste bat.: de 2de luit. Roulet, van het depôt; bij het depôt: de 2de luit. Berlot, van het 1ste bat.; bij het 3de bat.: de 1ste luit. Campbell, van het 2de bat.; bij het 2de bat.: de 1ste luit van Toll, van het 3de bat. en de 2de luit. van Loon, van het res.-bat. Bij het res.-bat.: de 1ste luit. Reimer, van het 3de bat., en de 2de luit. Ijske, van het depot, alle van de afd. De plaats-majoor der 3de klasse te Nijmegen, J. Konings, naar Hellevoetsluis.

EERVOL ONTSLAGEN.

De 2de luit. P. M. la Gordt Dillie, van het 1ste bat. der

3de afd. mobiele Zuid-Hollandsche schutt. De 2de luit. G. F. Sporer, van het 2de bat. der 2de afd. mobiele Geldersche schutt. De 1ste luit. B. Molenaars, van de 2de afd. mobiele Noord-Hollandsche schutt. De 1ste luit. Jhr. Mr. J. C. Schor-ner van de Sonburgen, van het 3de bat. van de afd. Zeeuw-sche schutt. De kap. H. A. de Sitter, van het 2de bat. der 1ste afd. Groningsche schutt. De 1ste luit. A. T. de Jong en de 2de luit. H. Lunsing, beide van het 1ste bat. der 2de afd. Groningsche schutt.

NON-ACTIVITEITS-TRAKTEMENT VERLEEND, AAN:

Den kap. W. A. Holl, van de 5de afd. inf. Den kap. J. Salverda, van de 8ste afd. inf. Den kap. P. van Sloten en den 1sten luit. H. G. Tuck, beide van de 2de afd. inf. Den kap. G. W. Vos en den 1sten luit. C. Renard, beide van de 7de afd. inf. Den kap. F. W. Florence, van de 10de afd. inf. Den ritmeester der 2de klasse E. G. Lux, van het reg. ligte dragonders n°. 5. Den ritmeester der 1ste klasse N. B. Verhoeven, van het reg. huzaren n°. 6. Den 1sten luit. W. Conjaerts, van de afd. kurassiers n°. 1. Den 1sten luitenant-kwartiermeester P. Olivier, van de 8ste afd. inf.

OVERLEDEN.

De majoor Plappert, fungerend Plaatselijke kommandant te Geerttruidenberg. De 2de luit. C. D. Graham, van het reg. ligte dragonders n°. 5. De 2de luit. P. Hagedoorn, maga-zijnmeester der artillerie te Brielle.

LAATSTE BENOMMINGEN OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEEGER.
Bij de 17de afd. inf. tot adjudant de 1ste luit. J. W. van der Meer, van het depôt der afd. bij het regiment lanciers; de 1ste luit. P. M. la Gordt Dillie, van het 1ste bat. bij het reg. ligte dragonders n°. 5. tot adjudant; de 1ste luit. J. van Haef-ten, van het 2de bat. bij het reg. lanciers; de 1ste luit. M. Ruth, van het depôt. Bij het depôt: de 1ste luit. J. van Haef-ten, van het 2de bat. bij het reg. lanciers; de 1ste luit. M. Ruth, van het depôt. Bij het depôt: den adjunct-paarden-arts Hinze, van de eskadrons te velde, van het reg. Bij de 17de afd. inf.: de tijdelijke officier van ge-zondheid van de 2de klasse J. Burkard, van het korps jagers van Cleerens. Bij de 12de afd. inf., bij het res.-bat.: de 1ste luit. Schreurs, van het depôt; bij het 1ste bat.: de 2de luit. Prinsen, van het res.-bat., beide der afd. Bij de 7de afd. inf., bij het 1ste bat.: de 2de luit. Roulet, van het depôt; bij het depôt: de 2de luit. Berlot, van het 1ste bat.; bij het 3de bat.: de 1ste luit. Campbell, van het 2de bat.; bij het 2de bat.: de 1ste luit van Toll, van het 3de bat. en de 2de luit. van Loon, van het res.-bat. Bij het res.-bat.: de 1ste luit. Reimer, van het 3de bat., en de 2de luit. Ijske, van het depot, alle van de afd. De plaats-majoor der 3de klasse te Nijmegen, J. Konings, naar Hellevoetsluis.

Art. 10. Het examen der onder-officieren van de laatste rang van 2den luit., M. H. Tullenda, van de 3de afd. mobiele Zuid-Hollandsche schutt. De 2de luit. G. F. Sporer, van het 2de bat. der 2de afd. mobiele Geldersche schutt. De 1ste luit. B. Molenaars, van de 2de afd. mobiele Noord-Hollandsche schutt. De 1ste luit. Jhr. Mr. J. C. Schor-ner van de Sonburgen, van het 3de bat. van de afd. Zeeuw-sche schutt. De kap. H. A. de Sitter, van het 2de bat. der 1ste afd. Groningsche schutt. De 1ste luit. A. T. de Jong en de 2de luit. H. Lunsing, beide van het 1ste bat. der 2de afd. Groningsche schutt.